

Є70

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

СРЕМЕНКО Ольга Володимирівна

УДК 378.637.016:78(043.3)

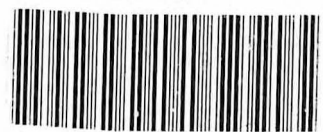
**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ**

13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання»

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

НБ НПУ

100066715

Київ – 2010

4339

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
ПАДАЛКА Галина Микитівна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри фортепіанного виконавства
та художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
АФНАСЬЄВ Юрій Львович,
Державна академія керівних кадрів культури
і мистецтв, завідувач кафедри мистецтва
та експертної діяльності;

доктор педагогічних наук, професор
РОСТОВСЬКИЙ Олександр Якович,
Ніжинський державний університет імені
Миколи Гоголя, завідувач кафедри музичної
педагогіки і хореографії;

доктор педагогічних наук, доцент
ЛАВРІНЕНКО Олександр Андрійович,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри педагогічної майстерності

Захист відбудеться «8» вересня 2010 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «6» серпня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні модернізаційні процеси у вітчизняній освіті, пов'язані з глобалізацією, розширенням і поглибленням міжнародних контактів, забезпечуються впровадженням гуманістичних пріоритетів, опорою на національні засади розвитку освіти, актуалізацією особистісно-соціальних підходів до навчання, дотриманням принципу культуровідповідності навчання, досягненням оптимального балансу між пізнавальною, оцінювальною, творчою сферами навчальної діяльності студентів.

Вирішальну роль у реалізації цих завдань відіграє процес удосконалення освіти у вищій школі з метою формування фахівців, які володіють глибокими фундаментальними та спеціальними знаннями і здатні до самостійно-творчої діяльності. Все це зумовлює необхідність дослідження цілого комплексу питань, які стосуються здійснення змістово-організаційних заходів та їх теоретико-концептуального супроводу. Однак, у пошуках адекватних вимогам часу технологій навчання, педагогіка не має достатнього теоретико-методологічного обґрунтування підходів щодо визначення методологічних основ, принципових засад, змісту, закономірностей, провідних напрямків організації навчання фахівців магістерського рівня у мистецьких вищих навчальних закладах.

Отже, необхідність розроблення теоретико-методологічних засад підготовки фахівців магістерського рівня зумовлено наявністю протиріч між провідними інноваційними пошуками у визначенні модернізованого змісту і технологій навчання у вищій школі й недостатнім їх усвідомленням та світоглядним, науковим і методичним забезпеченням. Розв'язання цих суперечностей актуалізує проблему теоретичного і методичного забезпечення підготовки магістрів у інститутах мистецтв педагогічних університетів та на музично-педагогічних факультетах.

Вітчизняна вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності у музично-педагогічній сфері (Е.Абдуллін, Л.Арчажникова, А.Козир, О.Михайличенко, Г.Ніколаї, О.Олексюк, О.Отіч, В.Орлов, Г.Падалка, Г.Побережна, О.Ростовський, О.Рудницька, Т.Танько, О.Хижна, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.). Втім, аналіз методологічної та методичної літератури з досліджуваної теми, а також вивчення практичного досвіду організації навчального процесу на різних рівнях підготовки майбутніх фахівців дозволяє зробити висновок, що у численних і вагомих за теоретичними й прикладними результатами надбаннях педагогічної науки залишаються поза увагою проблеми комплексного дослідження теорії та практики магістерської підготовки. Недостатність наукової розробки і потреби сучасної практики зумовлюють доцільність теоретичного обґрунтування якісно нових можливостей у змісті й організаційно-методичному забезпеченні навчального процесу в магістратурі музично-педагогічного профілю, що і визначило вибір теми

дисертаційного дослідження – «*Теорія і методика підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах*».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова з проблеми «*Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музики*» (протокол № 5 від 30 грудня 2002 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (протокол № 6 від 25 грудня 2003 року) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 4 від 28 квітня 2004 року).

Мета дослідження полягає в розробці, обґрунтуванні й експериментальній перевірці теоретико-концептуальних засад та методики підготовки магістрів музичного мистецтва.

Об'єктом дослідження є процес підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних навчальних закладах.

Предметом дослідження є теоретичні засади і методичне забезпечення магістерської підготовки в мистецьких закладах педагогічної освіти.

Концепція дослідження. Ґрунтуючись на теоретичних ідеях щодо національної парадигми підготовки фахівців з мистецтва, гуманістичної основи музичного навчання, аксіологічних підходів до навчання музикантів-педагогів, екзистенційно-емоційного напрямку мистецького навчання та його акмеологічної спрямованості, а також прогностичних орієнтирів фахової підготовки, концептуальні засади нашого дослідження сконцентровано у визначенні положення щодо провідної ролі *консолідаційного підходу* в системі підготовки магістрів музичного мистецтва. Сутність консолідаційного підходу ми вбачаємо у концентрації, згуртуванні зусиль різних напрямів навчання з метою забезпечення їх єдності при збереженні змісту кожного з них.

На відміну від традиційної орієнтації навчального процесу в магістратурі переважно на мистецько-фаховий розвиток студентів порівняно із педагогічною і науково-дослідницькою підготовкою, встановлено, що ефективність підготовки магістрантів суттєво залежить від впровадження консолідаційного підходу, при якому може бути досягнута міцна взаємодія, об'єднання музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького напрямів підготовки з одночасним збереженням змісту кожного з них.

Кожен із означених напрямів забезпечується залученням майбутніх магістрів до пізнавально-пошукової, оцінювально-інтерпретаційної і творчо-продуктивної діяльності, які, маючи власну специфіку, відзначаються внутрішньою спорідненістю і тяжіють до взаємопроникнення і взаємозбагачення. Підготовка магістрів має ґрунтуватись на вже набутому ними фундаментальному знаннево-практичному досвіді із загальних гуманітарних, а також спеціальних мистецьких дисциплін. Мету навчання магістрантів ми розглядаємо як досягнення якісно нового, а не просто вищого

рівня професійного становлення фахівців.

Теоретичним підґрунтям модернізації мистецької підготовки магістрів виступає також позиція щодо необхідності спеціалізовано-профільного їх навчання, яке має бути зорієнтоване на досягнення результативності в одній із галузей музичного професіоналізму – в диригентсько-хоровій, інструментально-виконавській, вокальній, історико-теоретичній, методично-виховній.

Таким чином, інтегральний результат навчання фахівців у магістратурі знаходить відображення у підготовленості магістрів музичного мистецтва до професійної роботи, яка передбачає глибоку їх обізнаність у мистецькій, педагогічній, науково-дослідницькій сферах, сформований досвід творчої діяльності в означених напрямках та високий рівень володіння спеціалізовано-профільними вміннями і навичками в галузі викладання музичних дисциплін.

У дослідженні розроблено і обґрунтовано провідні *принципи* підготовки магістрів музичного мистецтва, а саме: культурологічної спрямованості музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького навчання; музично-профільної спеціалізації навчання майбутніх фахівців; опори на навчально-професійний досвід магістрантів; дотримання у процесі навчання партнерсько-колегіальних взаєностосунків між викладачами і майбутніми фахівцями з музичного мистецтва; реалізації інтеграційних процесів у навчанні магістрів музичного мистецтва. Визначені принципи теоретично обґрунтовують зміст і послідовність впровадження розроблених нами *складників* модульного навчання (діагностично-актуалізуючого, діяльнісно-оцінного і перспективно-проективного) та *моніторингу*, спрямованого на перевірку й контроль якості індивідуальної, групової і колективної навчальної діяльності магістрантів, що включає з'ясування динаміки позитивних якісних змін основних компонентів їх підготовленості до продуктивної діяльності.

У відповідності до мети дослідження було визначено такі **завдання**:

- вивчити сучасний стан та визначити теоретичне підґрунтя підготовки магістрів музичного мистецтва у педагогічних університетах;
- розробити сутність, зміст, компонентну структуру підготовленості магістрів музичного мистецтва до професійної діяльності, визначити критерії та показники означеної підготовленості;
- розробити та обґрунтувати концептуальні засади підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах;
- визначити провідні напрями підготовки магістрів музичного мистецтва та виявити основні види навчальної діяльності магістрів музичного мистецтва;
- визначити складники модульного навчання студентів магістратури і специфіку його моніторингу;
- розробити зміст методичного забезпечення підготовки магістрів у інститутах мистецтв педагогічних університетів та на музично-педагогічних факультетах, визначити доцільні етапи та форми магістерської підготовки;
- експериментально перевірити дієвість розробленої методики

підготовки магістрів музичного мистецтва;

– розробити навчально-методичний комплекс магістерської підготовки для інститутів мистецтв педагогічних університетів та музично-педагогічних факультетів.

Методологічну основу дослідження становлять: основоположні принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, діалектичність, історизм, цілісність, взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ та процесів дійсності); основні положення системного підходу як методологічного способу вивчення мистецько-педагогічних фактів, явищ, процесів; концептуальні положення психолого-педагогічної науки в контексті підготовки майбутніх фахівців, зокрема, організації навчального процесу та підготовки педагогів мистецького профілю.

Теоретичною основою дослідження є наукові ідеї в галузі філософії, педагогіки, психології, мистецтвознавства, висновки сучасних міждисциплінарних досліджень щодо різних напрямів професійної підготовки вчителів, обґрунтування принципів і механізмів підготовки фахівців у педагогічному процесі вищої школи, визначення шляхів забезпечення ефективності цього процесу на основі: наукових праць про роль мистецтва у становленні особистості (Б.Асаф'єв, Л.Виготський, І.Зязюн, М.Каган, О.Костюк, О.Семашко, В.Сухомлинський та ін.); досліджень з формування особистості в процесі творчої діяльності (О.Леонт'єв, Я.Пономар'єв, С.Сисоєва, Б.Теллов та ін.); наукових концепцій щодо визначення методологічних засад освіти як культуротворчого процесу (В.Андрущенко, Г.Балл, В.Луговий, О.Шевнюк та ін.); положень педагогічної науки щодо проблеми педагогічного професіоналізму та професійної майстерності (Н.Гузій, А.Козир, Н.Кузьміна, О.Лаврінченко, О.Пехота, В.Семиченко, В.Сластьонін, С.Сисоєва, Г.Хозяїнов та ін.); до визначення змістових основ навчання та його організаційно-структурних чинників у вищій школі (О.Абдулліна, В.Бондар, Б.Гершунський, В.Загвязинський, І.Лернер, О.Мороз, М.Скаткін та ін.); наукових теорій художньо-творчого становлення майбутнього фахівця (Е.Абдулін, Л.Арчажникова, Ю.Афанасьєв, А.Болгарський, О.Михайличенко, С.Мельничук, О.Отіч, В.Орлов, Г.Падалка, Г.Побережна, О.Рудницька, Т.Танько, О.Хижна, Ю.Цагареллі, В.Шацька, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані загальнонаукові методи теоретичного та експериментально-емпіричного рівнів:

– аналітичний (для теоретичного аналізу наукового педагогічного досвіду, нормативних документів, навчальних планів, програм, а також практики викладання у вищих музично-педагогічних закладах);

– історичний, логічний (для виявлення генетичної та експериментальної лінії дослідження на основі опрацювання, критичного аналізу, формулювання власних пропозицій з метою виявлення наступності й послідовності етапів становлення мистецько-педагогічної освіти);

– узагальнення (для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків);

– спостереження, анкетування, опитування, інтерв'ю, самооцінки,

- тестування, порівняння (для виявлення рівнів підготовленості магістрантів);
- моделювання (для компонування педагогічної моделі підготовки магістрів музичного мистецтва);
 - експериментального дослідження (для констатації стану, відстеження динаміки, перевірки ефективності запропонованої методики навчання магістрів музичного мистецтва);
 - статистичні (для доказу достовірності та ефективності результатів педагогічного експерименту);
 - формалізації теоретичних положень (для забезпечення узагальненості підходу до розв'язання пізнавальних проблем шляхом заміни змістових тверджень послідовностями символів або формул, а також, для здійснення певної наукової форми викладу наукових результатів);
 - екстраполяції (для застосування висновків дослідницької роботи у подальшому удосконаленні навчального процесу на магістерському рівні).

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося протягом 2001-2009 років і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку.

I етап (2001-2003 рр.) – опрацювання філософської, культурологічної, психолого-педагогічної й мистецтвознавчої літератури, змісту нормативних програм, навчальних планів підготовки фахівців музичного мистецтва; вивчення та аналіз сучасних підходів у вирішенні обраної проблеми; розробка методологічних орієнтирів і концептуальних засад дослідження; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду забезпечення процесу навчання в магістратурі, формулювання робочої гіпотези, визначення завдань, теоретичне обґрунтування методики та вибір методів дослідження.

II етап (2003-2005 рр.) – пошук та обґрунтування педагогічних заходів ефективного забезпечення магістерської підготовки, формулювання принципових підходів до підготовки майбутніх фахівців; розробка авторської програми спецкурсу «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін» для магістрантів інститутів мистецтв педагогічних університетів та музично-педагогічних факультетів. Проведення констатувального експерименту, узагальнення його результатів, що довело необхідність і своєчасність подальшого дослідження обраної проблеми в галузі музичної педагогіки.

III етап (2005-2009 рр.) – експериментальна перевірка ефективності розроблених концептуальних засад та методичного забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва; проведення проміжних зрізів у контрольних та експериментальних групах; систематизація та узагальнення результатів; формулювання висновків дослідження, оформлення матеріалів дисертації.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалась у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди, Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка та Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка і охопила 162 студента магістратури, 38 викладачів мистецьких дисциплін, керівників науково-педагогічної практики та магістерських робіт.

Експеримент передбачав перевірку створеної концепції підготовки магістрів музичного мистецтва у педагогічних університетах.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *вперше*:

- визначено сутність, зміст, компонентну структуру підготовленості магістрів музичного мистецтва до професійної діяльності, критерії й показники означеної підготовленості;
- розроблено концептуальні засади підготовки магістрів музичного мистецтва у педагогічних університетах, визначено її принципи;
- введено в педагогіку поняття «консолідаційний підхід», розкрито його сутність, зміст, а також функціональну роль у підготовці магістрів музичного мистецтва;
- визначено провідні напрями підготовки та види навчальної діяльності майбутніх фахівців, а також складники їх модульного навчання;
- розроблено зміст методичного забезпечення магістерської підготовки, її оптимальні етапи та форми організації;

удосконалено:

- способи взаємодії учасників навчання в процесі художньої діяльності;
- шляхи активізації творчої діяльності магістрантів на основі впровадження імпровізаційно-варіативних методів навчання;
- способи діагностики результатів підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва;

подальшого розвитку дістали:

- теоретичні засади формування фахової компетентності;
- особливості впровадження національної парадигми у процес навчання;
- специфіка підготовки магістрів як виконавців з урахуванням акмеологічного підходу;
- шляхи творчого розвитку майбутніх фахівців в умовах втілення екзистенційно-емоційних орієнтирів підготовки.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у подальшому розвитку:

- теорії та методики музичного навчання шляхом вирішення проблеми удосконалення підготовки фахівців магістерського рівня на основі впровадження консолідаційного підходу;
- базових засад художнього пізнання з урахуванням акмеологічних, аксіологічних, компетентнісних підходів;
- теоретичних орієнтирів втілення гуманістичного підходу до мистецького навчання.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання його матеріалів та висновків у розробці навчальних програм, методичних розробок та рекомендацій з питань фахової підготовки для викладачів та магістрантів у вищих закладах освіти музично-педагогічного профілю різних видів акредитації. Практичне значення становлять: методичні рекомендації з основ підготовки магістрів музичного мистецтва, де

домінуючими є концептуальні підходи й поетапна методика ефективного забезпечення магістерської підготовки; спецкурс «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін», спрямований на втілення майбутніми фахівцями сутнісних характеристик музичної спеціалізації та на забезпечення самостійної роботи магістрантів як засвоєння комплексу специфічних дій, що сприяють підвищенню якості музично-виконавської підготовки студентів магістратури з наступним їх застосуванням у викладацькій діяльності.

Запропонована в роботі педагогічна модель розширює методичний апарат дослідження процесу магістерської підготовки в сфері музично-педагогічної освіти. Положення дисертації можна використовувати у роботі на мистецьких факультетах вищих педагогічних навчальних закладів.

Результати дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка № 07-10/2381 від 21.10.2009), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 435 від 15.04.2009), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 680 від 24.09.2009), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка № 1372 від 29.09.2009).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та методичні положення дисертації пройшли апробацію на щорічних звітних наукових конференціях викладачів Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка; міжнародних наукових конференціях: «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2004), «Мистецька педагогічна освіта: методологія, теорія, практика» (Київ, 2004), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2007; 2009); на *всеукраїнських* науково-практичних конференціях: «Професійна підготовка майбутнього вчителя» (Ніжин, 2003), «Актуальні проблеми музичної освіти в Україні» (Ніжин, 2005; 2006), «Ідеї, реалії та перспективи педагогічних інновацій: філософія, психологія, методика» (Суми, 2006), «Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації» (Бердянськ, 2006), «Четверті педагогічні читання пам'яті О.П.Рудницької» (Київ, 2006), «П'яті педагогічні читання пам'яті О.П.Рудницької» (Київ, 2007), «Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи» (Суми, 2007), «Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій» (Суми, 2008), «Шості педагогічні читання пам'яті О.П.Рудницької» (Київ, 2008), культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Культурна трансформація сучасного українського суспільства» (Київ, 2009).

Обговорення результатів дослідження здійснювалось на засіданнях кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова.

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних

позицій; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; пролонгованою дослідно-експериментальною роботою (2001-2009); результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчальний процес інститутів мистецтв педагогічних університетів й музично-педагогічних факультетів розробленого навчально-методичного комплексу.

Кандидатська дисертація «Розвиток музичного сприймання підлітків засобами використання музичних констант» захищена 13 жовтня 1998 року. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові результати висвітлюються у 40 одноосібних науково-методичних працях, з них 29 статей у фахових наукових виданнях з педагогіки; а також у монографії (25,23 др. арк.), методичних рекомендаціях для студентів та магістрів інститутів мистецтв педагогічних університетів та музично-педагогічних факультетів, навчальних програмах, у збірниках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій понад 42 авторських аркуша.

Структура дисертації зумовлена логікою наукового пошуку і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел (625 найменувань, з них 10 – іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації – 502 сторінки, з них 410 сторінок основного тексту. Робота містить 20 таблиць, 11 рисунків, що разом з додатками становить 36 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, представлено його концепцію, завдання, розкрито методологічну і теоретичну основу дослідження, охарактеризовано методи та етапи експериментально-дослідної роботи, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – «*Магістерська підготовка як феномен педагогічної науки і практики*» – зроблено аналіз розвитку освіти та підготовки магістрів у історичному аспекті, подано характеристику сучасних здобутків педагогіки в цій галузі, наведено авторське розуміння сутності магістерської підготовки у сфері музичної педагогіки; з метою визначення основних напрямів вирішення поставлених у дисертації теоретичних та прикладних завдань окреслено провідні теоретичні підходи до підготовки фахівців з музичного мистецтва, до яких віднесено: національна парадигма підготовки фахівців з мистецтва, гуманістичні основи музичного навчання, аксіологічні підходи до навчання музикантів-педагогів, екзистенційно-емоційний напрям мистецького навчання, його акмеологічна спрямованість та прогностичні орієнтири підготовки.

На основі аналізу праць філософів, педагогів, психологів, мистецтвознавців із урахуванням предмета дослідження було обґрунтовано теоретико-методологічну базу дослідження. З огляду на те, що сучасна педагогіка виходить із філософського принципу внутрішнього взаємозв'язку і взаємозумовленості процесів і явищ та ґрунтуючись на позиціях сучасної філософської концепції розвитку, магістерську підготовку доцільно розглядати як процес багатоаспектний і складноорганізований. У розділі проаналізовано філософські погляди на витoki освіти в Україні та ступеневу структуру підготовки фахівців, що дало змогу суттєво осмислити і визначити специфіку підготовки магістрів музичного мистецтва в контексті розвитку освіти, простежити напрями розвитку провідних підходів до методики й практики її забезпечення.

Встановлено, що проблема розвитку освіти в Україні має глибокі історичні та соціальні корені, що вбирають у себе минуле світової наукової думки, передової практики навчання і виховання та ґрунтуються на освітянських тенденціях часів Київської Русі. Саме ідея національної спрямованості навчання закладена в сучасну освітню парадигму. Історичний генезис терміну «магістр» пов'язаний з ідеями провідних митців Стародавнього Риму і відтворює еволюцію його розвитку від виникнення до сучасного його розуміння в Україні як фахівця вищого освітньо-кваліфікаційного рівня, що передбачає здобуття особою повної вищої освіти з відповідної спеціальності на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (базова вища освіта), або освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» (повна вища освіта), а також вищої освіти, здобутої до запровадження в Україні ступеневої вищої освіти.

Вивчення стану магістерської підготовки в теорії та практиці зарубіжжя засвідчило, що інноваційні процеси у вітчизняній вищій освіті віддзеркалюють загальні тенденції розвитку освітньої системи в провідних країнах світу, але і унеможливають механічне перенесення тієї чи іншої моделі освіти, що виникла в іншій країні, до системи освіти в Україні.

З огляду на діалектичні положення, системний підхід та теорію пізнання, основою змісту та специфіки визначеного феномена в розділі виокремлено категорії загального, одиничного, особливого. Екстраполяція визначених категорій на предмет нашого дослідження уможливила розгляд освіти як загального, підготовки магістра як одиничного, підготовку магістра певного профілю як особливого. У результаті проведеного на категоріальному рівні аналізу загального, одиничного та особливого виявлено взаємозалежність досліджуваних категорій у цілісній системі підготовки магістрів музичного мистецтва в умовах інститутів мистецтв педагогічних університетів та музично-педагогічних факультетів.

Визначення поняття «підготовка» спирається на досвід системного дослідження освіти та педосвіти як складноорганізованих соціокультурних феноменів і пов'язано з науковим доробком В.Андрущенка (2002), Г.Балла (1999), Б.Гершунського (1998), О.Глузмана (1997), В.Лугового (1994), О.Олексюк (1997), О.Шевнюк (2003) та ін. У визначенні основних підходів до

поняття «магістерська підготовка» ми спиралися на роботи Е.Абдулліна (2005), А.Алексюка (1993), Ю. Афанасьєва (2009), В.Бондаря (1996), В.Гінециньського (1992), В. Жадько (2008), І.Зязюна (2000), Н.Кузьміної (1993), Е.Кучменко (2005), Г.Меднікової (2002), О.Мороза (2003), Г.Падалки (2008), Г.Побережної (2003), Ю.Руденка (1994), О.Рудницької (2002), В.Семиченко (1992), О.Хижної (2008), Г.Хозяїнова (1998).

Обґрунтування комплексу проблемних питань щодо визначення принципових засад, закономірностей, провідних напрямків навчання в магістратурі музично-педагогічного профілю, модернізації його змісту та методичного забезпечення, а також аналіз соціальних функцій підготовки магістрів музичного мистецтва пов'язаний з вивченням досвіду науковців у галузі педагогіки мистецтва і мистецької освіти. Згідно з сучасними науковими підходами до забезпечення підготовки фахівців в системі музично-педагогічної освіти (О.Абдулліна, А.Козир, О.Олексюк, В.Орлов, О.Отич, Г.Падалка, Т.Рейзенкінд, О.Ростовський, О.Рудницька, Р.Цокур, В.Шульгіна, О.Щолокова та ін.) і вимогами практики, цей процес ґрунтується на органічному поєднанні психолого-педагогічної й спеціальної підготовки. Аналіз наукової літератури сприяв визначенню сутності й змісту підготовки магістрів музичного мистецтва як процесу забезпечення у майбутніх фахівців професіоналізму вищого гатунку, високого рівня підготовленості до виконання спеціалізовано-педагогічної діяльності в суспільстві з орієнтацією навчання на музичну профілізацію; формування викладацьких умінь та навичок, послідовного залучення студентів магістратури до науково-дослідницької діяльності.

У результаті дослідження визначено, що соціальні функції магістерської підготовки в системі музично-педагогічної освіти полягають у:

- вдосконаленні вищої музично-педагогічної освіти в сучасних умовах гуманітарно-інноваційних змін;
- підготовці фахівців, спроможних сприяти розвитку музичної культури і ефективному виконанню завдань естетичного виховання в Україні;
- забезпеченні конкурентноздатних фахівців музично-педагогічного профілю на європейському ринку праці;
- досягненні мобільності професійних умінь з урахуванням пріоритетів наступного життєвого шляху магістрантів.

Враховуючи досвід багаторівневої підготовки країн світу, зміст магістерської підготовки в Україні розробляється кожним вищим закладом на експериментальній основі, оскільки потребує досягнення особливостей національно-культурного та соціально-регіонального досвіду.

У дисертації наведені результати аналізу існуючих моделей підготовки магістрів, який проводився з опорою на усвідомлення «моделювання» як методу дослідження специфічно організованих об'єктів, що відображає важливі їх характеристики у формалізованих конструкціях. Проведений аналіз передбачав виявлення, оцінювання та наукову інтерпретацію одержаної інформації на всіх етапах сконструйованої моделі магістерської підготовки і відбувався за такими параметрами, а саме:

- відтворення національних особливостей у створенні системи підготовки фахівців магістерського рівня та її узгодженість зі світовими стандартами;

- віддзеркалення у навчальних моделях сучасних особливостей освітнього процесу та виявлення їх прогностичних тенденцій;

- опора на принципи системності та послідовності у змісті й структурі навчально-педагогічної моделі;

- шляхи забезпечення мобільності в єдності з досягненням стабільності освітніх підходів до підготовки магістрів;

- зорієнтованість на абстрактно-узагальнене осягнення навчального матеріалу в єдності з конкретним знанням специфіки майбутньої професійної діяльності;

- співвідношення обов'язкового та додаткового компонентів підготовки.

У процесі аналізу ми орієнтувались на відтворення в моделях підготовки таких характеристик, як:

- взаємозгодженість навчальних програм з різних блоків дисциплін, що уможливило реалізацію єдиної освітньо-професійної стратегії на магістерському рівні, а також уникнення дублювання;

- забезпечення можливості впровадження узагальнених та індивідуалізованих підходів до фахового розвитку студентів магістратури;

- дотримання балансу фундаментальності та прикладної спрямованості навчання.

Як показали результати нашого аналізу, моделювання навчального процесу в магістратурі відбувається як у змістовому, так і в організаційно-методичному аспектах.

Узагальнення результатів аналізу методологічної та методичної літератури з проблем дослідження, а також практичного досвіду підготовки магістрів у вищих закладах освіти, дозволяє зробити висновок, що метою магістерської підготовки має стати не тільки підвищення рівня, а й модифікація змісту бакалаврської підготовки у площину формування музично-виконавської майстерності, мистецько-теоретичної та методичної компетентності, викладацької культури, набуття досвіду науково-дослідницької діяльності в контексті виконання соціальних функцій музично-педагогічної освіти.

У дисертації визначено провідні теоретичні підходи до підготовки фахівців з музичного мистецтва, до яких віднесено національний, гуманістичний, аксіологічний, екзистенційно-емоційний, акмеологічний, прогностичний.

Національна парадигма підготовки фахівців з мистецтва як діалектики особливого і загального в культурі забезпечує соціалізацію майбутніх фахівців, засвоєння ними національної та загальнонародської культури і передбачає розвиток їх ціннісних орієнтацій у напрямі опанування національної культури, а також застосування у навчальному процесі на рівні художнього пізнання, поряд з творами світового мистецтва, національної музики.

Вивчення та аналіз педагогічних надбань теоретиків і практиків освіти

уможливило розуміння нами *гуманістичної основи музичного навчання* в контексті формування ціннісного ставлення магістрантів до мистецтва, до педагогічної і науково-дослідницької діяльності, їх здатності до глибокого переживання людських цінностей, втілення в художніх образах та адекватної оцінки мистецьких здобутків у інтерпретації музики, наслідків викладацької діяльності й результатів науково-дослідницьких пошуків.

Аксіологічні підходи до навчання музикантів-педагогів розглядаються в контексті формування їх духовної культури, що передбачає розширення мистецької обізнаності магістрів, їх здатність до глибокого переживання духовних цінностей, втілених в художніх образах, спроможність до самостійної оцінки життєвих і мистецьких цінностей, здатність до духовної самореалізації в мистецько-педагогічній діяльності.

Екзистенційно-емоційний напрям мистецького навчання передбачає забезпечення емоційної насиченості навчального процесу в магістратурі музично-педагогічного профілю і виявляється в орієнтації майбутнього фахівця на необхідність активного переживання мистецьких явищ у музично-педагогічній діяльності. Доведено, що педагогічна детермінація художньо-навчального процесу має неодмінно враховувати як усвідомлювальні, так і неусвідомлювальні мистецькі дії учасників навчання.

Акмеологічна спрямованість навчання передбачає орієнтацію навчально-пізнавальної, оцінювально-інтерпретаційної і творчо-продуктивної діяльності магістрантів на досягнення досконалості у музичному виконавстві й педагогічній праці, а також результативності в науково-дослідницькій роботі. Акмеологічне спрямування підготовки магістрів тлумачиться нами як процес формування не лише їх здатності до оптимального застосування основних принципів і технологій у майбутній діяльності, а й глибокого усвідомлення загальнокультурного досвіду людства на особистісному рівні в умовах розвитку мотивації, що орієнтує магістрантів на самовдосконалення. Визначення акмеологічних підходів тісно пов'язане з обґрунтуванням *прогностичних тенденцій* магістерської підготовки.

Прогностичні орієнтири підготовки фахівців у сфері музичної педагогіки застосовуються нами відповідно до нових вимог розвитку освіти у напрямі активізації особистісно-соціального підходу, сутність якого полягає в забезпеченні професійної самореалізації окремої особистості як члена громадянського суспільства України.

Аналіз результатів проведених досліджень дозволив створити підґрунтя для розробки концептуальних засад забезпечення ефективної підготовки магістрів музичного мистецтва.

У **другому розділі** – «*Концептуальні засади підготовки фахівців магістерського рівня*» визначено провідні теоретичні аспекти музично-педагогічної освіти фахівців на магістерському рівні, які вбирають в себе ряд взаємопов'язаних позицій як фундаменту теорії й практики підготовки магістрів, як першооснови формулювання та систематизації провідних понять навчання магістрів музичного мистецтва.

Центральною ланкою забезпечення ефективності означеної підготовки виступає впровадження *консолідаційного підходу*, що забезпечує *взаємодію музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького напрямів підготовки* при збереженні змісту кожного з них. Кожен із цих рівнозначущих напрямів, відзначаючись власною специфікою, характеризується внутрішньою спорідненістю і тяжіє до взаємодоповнення, взаємозумовленості та співіснування. У нашому дослідженні це положення знаходить своє відображення в обґрунтуванні методики, спрямованої на формування підготовленості магістрів музичного мистецтва до професійної діяльності.

Консолідаційний підхід виступає теоретичною основою забезпечення *єдності пізнавально-пошукового, оцінювально-інтерпретаційного і творчо-продуктивного видів діяльності магістрів*.

Визначаючи специфічність кожного із означених різновидів діяльності, ми не протиставляємо їх як такі, що виключають одна одну. Консолідаційне застосування пізнавальної, оцінювальної й творчої діяльності створює фундамент для досягнення внутрішньої цілісності навчальних дій магістрантів. У дослідженні зазначається, що пізнавальна діяльність містить можливості для оцінювання отриманої інформації, для реалізації творчих підходів магістрантів до оволодіння певними знаннями. Оцінювальні дії не можуть не супроводжувати процеси пізнання та творчості. Творчі підходи, в свою чергу, суттєво збагачують пізнавальну діяльність, а також створюють умови для продуктивного оцінювання результатів пізнання.

Пізнавально-пошукова діяльність передбачає накопичення *мистецької, педагогічної й науково-практичної інформації* в єдності з оволодінням магістрантами фундаментальними знаннями інформаційного характеру в кожному з означених напрямів підготовки. У процесі пізнавально-пошукової діяльності у магістрантів розвиваються адекватні їй навчально-пізнавальні та пошукові мотиви. Вони пов'язані з потребою у засвоєнні відповідних знань та узагальнених способів дій в галузі мистецтва, педагогіки та дослідницької діяльності студентів магістратури. Великого значення ми надаємо удосконаленню процесу активізації пізнавально-пошукової діяльності, що має полягати у:

- спрямуванні магістрантів на усвідомлення зв'язку між змістом навчального матеріалу і сучасною науковою та мистецькою інформацією;
- орієнтації магістрантів на самостійне з'ясування і визначення раціональних способів виконання навчально-пізнавальних завдань, на розробку засобів і прийомів організації навчальної діяльності;
- стимулюванні магістрантів до втілення теоретичної навчальної інформації у професійно-практичному досвіді.

Специфічним змістом *оцінювально-інтерпретаційної діяльності* магістрантів є забезпечення їх особливого ставлення до навчання, сутність якого полягає у формуванні здатності магістрантів до оволодіння різноманітними засобами оцінювання результатів роботи в музично-фаховому, педагогічно-практичному, науково-дослідницькому напрямах навчання. У

процесі оцінювання магістрант досягає вищого прояву професійного мислення порівняно із пізнавально-пошуковою діяльністю, оскільки оцінювально-інтерпретаційна діяльність реалізується у процесі того чи іншого ставлення до результатів пізнання, що створює можливості для визначення шляхів його подальшого вдосконалення. Забезпечення оцінювально-інтерпретаційного характеру діяльності передбачає спонукання студентів магістратури як до оцінювання, так і до мисленнєвої інтерпретації навчально-практичних дій і операцій, що створює основу для визначення способу продуктивного виконання навчально-фахових завдань. У процесі дослідження доведено, що суттєвими ознаками реалізації оцінювально-інтерпретаційної діяльності є критичне ставлення магістрантів до змісту навчальної інформації. У цьому контексті особливого значення набуває оволодіння магістрантами рядом послідовних і взаємопов'язаних оцінних та інтерпретаційних дій. Активізація мислення магістрантів з опорою на розвиток їх здатності до критично-аналітичної оцінки та інтерпретації отриманої інформації ґрунтується на оптимальному поєднанні процесів сприйняття і практичного оволодіння необхідними прийомами діяльності. У контексті музично-педагогічної освіти оцінювально-інтерпретаційна діяльність найбільш плідно реалізується в процесі оволодіння магістрантами мистецтвом музичного виконання, художня результативність якого безпосередньо залежить від сформованості їх інтерпретаційних умінь.

Творчо-продуктивна діяльність виступає необхідною умовою підготовки магістрантів, найважливішим орієнтиром формування їх підготовленості до професійної діяльності. На відміну від використання стандартизованих засобів засвоєння навчальної інформації та адаптивного відпрацювання відповідних умінь, що превалюють у навчанні студентів, підготовка магістрів має орієнтувати їх на застосування широкого діапазону дій перетворювального, активно-конструктивного характеру. Оскільки передбачається, що в магістратурі навчаються найздібніші студенти, впровадження різних форм творчої діяльності мотивується, по-перше, необхідністю якнайповнішої актуалізації обдарованості магістрантів, реалізації їх творчого потенціалу, по-друге, потребою розвитку їх здатності до неординарного вирішення проблем, зумовлених майбутньою професійною діяльністю.

Діяльнісно-творча активність має пронизувати музично-теоретичний і музично-виконавський розвиток студентів, формування їх педагогічної ерудиції й педагогічної майстерності, оволодіння методами і уміньми науково-дослідної роботи. Активізація навчально-творчої діяльності розглядається в дослідженні як фактор забезпечення професійної самостійності майбутніх фахівців магістерського рівня і реалізується на основі створення методичного забезпечення, що передбачає систематичне використання збалансованих комплексів творчих завдань в усіх різновидах магістерської підготовки.

Подальше висвітлення наших концептуальних позицій передбачає обґрунтування взаємопов'язаних *принципів* підготовки магістрів музичного мистецтва.

Основною проблемою удосконалення освіти на сучасному етапі є забезпечення її культуровідповідності. Хоча розвиток культури завжди випереджає розвиток освіти, розрив між ними в існуючій системі музично-педагогічної підготовки магістрів є суттєвим. Стильова різноманітність світової музичної спадщини і складність сучасного мистецтва, тенденції розвитку педагогічної науки і практики вимагають від фахівців магістерського рівня розвиненої здатності до культурологічної орієнтації. З огляду на це, в основу магістерської підготовки нами покладено *принцип культурологічної спрямованості* музично-фахового, педагогічно-практичного і науково-дослідницького навчання, які між собою пов'язані за змістом, характером взаємовпливу і один без одного не існують.

Музична освіта фахівців магістерського рівня закономірно передбачає єдність загальнокультурного і фахового у процесі підготовки. У сучасному динамічному й інтегративному світі усе вузькоспеціальне виявляє свій зв'язок із загальнокультурним, музично-фахове акумулює загальнокультурне в професійній діяльності: чим повніше і глибше здійснюється музично-фахова підготовка магістрів, тим більше вона відображає культурологічне. Формування загальнокультурного досвіду активно сприяє музично-художньому розвитку студентів магістратури, проектуючись у подальшому на площину їх мистецько-педагогічної діяльності. Культурологічне спрямування музично-фахового навчання виявляється в орієнтації магістрантів на усвідомлення теоретичних закономірностей музичного мистецтва, історії його розвитку. Культурологічні підходи мають опосередковувати також оволодіння магістрантами уміннями виконавської інтерпретації художніх творів, тлумачення їх образного змісту. Взаємовплив культурологічної орієнтації й музично-фахової підготовки позначається на розширенні у магістрантів меж музичного сприймання, піднесення рівня його розвитку до узагальненого осягнення мистецьких цінностей. Формування музично-виконавського досвіду магістрантів також не може вважатись продуктивним поза його культурологічними вимірами. Загалом, підготовка магістрів музично-педагогічного профілю, окрім фахової своєрідності, повинна взаємодіяти з ustalеними в суспільстві найбільш істотними культурними цінностями.

Сутність взаємодії культурологічного і педагогічного аспектів підготовки полягає ще й у тому, що загальнокультурний розвиток особистості зумовлює, вибір професії, у даному випадку, педагогічної. Розвиток педагогічної майстерності магістрантів знаходиться під безпосереднім впливом їх культурологічних орієнтирів. Досягнення вищого ступеня педагогічної майстерності лише у вузькоспеціальному напрямі, поза загальнокультурним контекстом професії вчителя, неможливе. Магістр у педагогічній діяльності використовує не лише фаховий досвід. За допомогою музичного мистецтва майбутні фахівці мають зробити безпосереднім внутрішнім надбанням своїх вихованців частину загальнокультурного досвіду. Оскільки майбутня професійна діяльність студентів магістратури прямо і безпосередньо пов'язана із творенням та трансляцією духовних культурно-мистецьких надбань людства

в учнівському і студентському середовищі, культурологічна спрямованість педагогічної підготовки набуває особливо суттєвого значення.

Культурологічні підходи виступають важливою ознакою ефективності науково-педагогічних досліджень. Повнота опису досліджуваних явищ на рівні сучасних вимог значною мірою залежить від культурологічних орієнтацій науковця. Звідси випливає висновок, що підготовка магістрів до проведення дослідницької роботи в галузі педагогіки має відбуватись на основі зростання не лише їх наукової інформативності, а й загальнокультурних вимірів опрацювання наукових проблем. Культурологічні підходи до дослідницької діяльності магістрантів повинні сягати забезпечення єдності логічного та інтуїтивного, абстрактного та конкретного мислення, оволодіння магістрантами операціями аналізу і узагальнення досліджуваних явищ, способів викладу наукових матеріалів тощо. Зокрема, написання випускної магістерської роботи також значною мірою ґрунтується на культурологічних засадах, що стосуються вибору теми, характеру її наукової розробки, виявлення фахово-педагогічної компетентності, особливостей опису теоретичних і експериментальних результатів дослідження.

Загалом, трактовка в дослідженні культурологічного орієнтиру підготовки в широкому сенсі, а саме як мети педагогічно організованого процесу освоєння магістрантами загальнокультурного досвіду людства, – уможливорює залучення студентів до культурно детермінованих шляхів вирішення завдань професійного становлення магістрантів у єдності трьох напрямів навчання: музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького.

Запровадження *принципу музично-профільної спеціалізації навчання магістрів* закладає підґрунтя для забезпечення потреб майбутньої викладацької діяльності магістрів в одній із галузей музичного мистецтва – історико-теоретичній, виконавській чи методико-виховній. У визначенні цього принципу ми спирались на теоретичне обґрунтування профілізації як процесу, який відбувається в межах певної музичної спеціальності й передбачає досягнення високого рівня компетентності магістрантів у обраній галузі.

Так, підготовка до викладання історії музики передбачає усвідомлення магістрантами провідних тенденцій розвитку музичної культури, глибоке засвоєння основної музично-історичної проблематики, зумовленості цього процесу соціальними та національними чинниками. Провідного значення набуває забезпечення фундаментальності знань, що створює основу для їх послідовного нарощування. Удосконалення тематичної структури навчальних програм з історії музики в магістратурі має йти шляхом перетворення емпірично-фрагментарних підходів до викладу матеріалу на концептуально-цілісні. Порівняно з бакалаврською підготовкою особливо важливого значення набуває реалізація ідеї наступності музично-історичного знання. Виклад матеріалу з теоретичного музикознавства підпорядковується узагальненню його закономірностей, з'ясуванню взаємозв'язків між ладо-гармонічними, поліфонічними явищами та аналізом музичних творів, виявленню факторів, що

дають змогу майбутнім викладачам системно охопити зміст музично-теоретичних дисциплін.

Підготовка магістрантів передбачає значне збільшення частки самостійної роботи, результативність якої підвищується завдяки цілеспрямованій активізації навчального процесу, зокрема урізноманітненню форм семінарських занять (дискусії, "круглий стіл", навчальні діалоги, рольові інтерв'ю тощо), залучення магістрантів до виконання практичних робіт (добір музично-ілюстративного матеріалу до провідних тем навчальної дисципліни; оглядове висвітлення подій сучасного музичного життя; підготовка статей з актуальних проблем розвитку музичної культури тощо). Необхідною ознакою навчального процесу з історико-теоретичних дисциплін є відтворення специфіки педагогічної підготовки магістрантів. Цільова спрямованість на майбутню викладацьку роботу передбачає педагогічну проєкцію навчального матеріалу, його смислове узгодження з потребами майбутньої роботи. Акцентуація труднощів засвоєння провідних музикознавчих позицій та розкриття методики їх подолання в процесі навчання студентів та учнів – неодмінна умова викладання історико-теоретичних дисциплін в магістратурі.

Розвиток музично-виконавської культури магістрантів у річичі означеного принципу передбачає розвиток їх естетичних ідеалів і смаку, інтерпретаційних умінь на основі здатності до моделювання відтворюваного музичного образу та його втілення у відповідних технічно-виконавських засобах музичної виразності. Зміст музично-практичних дисциплін у магістратурі має бути зорієнтований на актуалізацію у майбутніх фахівців музично-теоретичних і музично-історичних знань, їх опосередковане втілення в інтерпретації музики, формування виконавської самостійності майбутніх фахівців, спонукання їх до творчого самовираження і рефлексії. Особливої уваги потребує педагогічне спрямування виконавської підготовки, усвідомлення магістрантами функціонального значення застосованих прийомів у процесі розучування музичних творів, свідоме засвоєння методики навчання виконавського мистецтва.

Принцип опори на навчально-професійний досвід передбачає таку побудову навчального процесу в магістратурі, яка ґрунтувалася б на актуалізації та узгодженні вже набутого в процесі попереднього навчання студентів досвіду із завданнями наступних етапів їх професійного становлення в контексті суспільних потреб. Опора на попередньо набутий досвід трактується в нашому дослідженні як актуалізація потенційних можливостей студентів у напрямках музичної, педагогічної і дослідницької діяльності, зумовленої мотивами навчання на більш високому рівні. Основними функціями принципу опори на навчальний досвід в єдності з орієнтацією на потреби майбутньої професійної діяльності визначено такі, як діагностична і прогностична. Діагностичну функцію спрямовано на з'ясування рівня музично-педагогічної підготовленості магістрантів, досягнутого в процесі попереднього навчання. Прогностична функція дозволяє визначити перспективи й умови подальшого удосконалення магістерської підготовки.

Дієвість попереднього принципу підсилюється обґрунтуванням у нашій концепції *принципу дотримання в процесі навчання партнерсько-колегіальних взаємостосунків між викладачами й майбутніми фахівцями з музичного мистецтва*. Реалізація цього принципу передбачає забезпечення нової якості характеру взаємодії викладання та учіння, зменшення частки педагогічного керівництва (викладання), спрямування пізнавальної, оцінювальної та творчої діяльності магістрантів у річище самостійних підходів. Змістом взаємодії викладача і магістранта стає обмін оцінювальними підходами до мистецтва, до явищ педагогічної реальності, до наукових проблем. У ході спілкування відбувається обмін досвідом викладача й магістра, розвивається взаємне бажання досягти рівноваги в професійних міркуваннях та діях.

Визначено, що процес формування партнерсько-колегіальних взаємостосунків передбачає два рівні: рівень інформативно-адаптивних взаємостосунків та рівень активізуючо-стимулюючих взаємостосунків. На інформативно-адаптивному рівні переважає інформативний характер спілкування, в межах якого відбувається узагальнення, систематизація набутого фахового досвіду магістрантів, компенсація їх недостатніх знань. Зокрема, з метою мобільної допомоги у процесі розвитку музично-виконавської культури магістрантів викладач застосовує методи роз'яснення, демонстрації музичного матеріалу, пропонує оглядові уроки, допомагає у виборі репертуару. Тактовне коригування думок магістранта з боку викладача сприяє розвитку здатності до взаєморозуміння. Опікуючись завданнями формування педагогічної майстерності магістрантів, викладач вдається до аналізу їх асистентської практики, рекомендує відповідну літературу, разом з магістрантами займається проектуванням їх педагогічної діяльності, пропонує відкриті уроки тощо. У організації дослідницької діяльності інформативно-адаптивний рівень взаємостосунків виявляється у спонуканні майбутніх фахівців до актуалізації знань щодо наукової роботи. Особливого значення набуває згорнута форма знань, що уможлиблює їх оперативне використання в процесі дослідницького пошуку. Оскільки отримання наукових результатів неможливе без встановлення послідовного зв'язку із досягнутим у науці, інформативно-адаптивний рівень взаємостосунків передбачає стимулювання здатності дослідників-початківців до власних спостережень, аналізу наукових джерел, фактів, що розширює межі наукового осягнення проблеми.

На рівні активізуючо-стимулюючих взаємостосунків навчальна діяльність магістрантів спрямовується на самостійно-евристичне опрацювання матеріалу. Залучення магістрантів до самостійної діяльності, стимулювання їх прагнення до саморозвитку, самовираження сприяє не лише засвоєнню матеріалу, але і виявленню творчих підходів до музично-виконавської, педагогічної й науково-дослідницької діяльності. Взаємодія викладача зі студентами на означеному рівні взаємостосунків вимагає такої організації навчального процесу, коли у магістрантів цілеспрямовано розвивається креативність як засіб реалізації їх творчого потенціалу.

Принцип реалізації художньо-інтеграційних процесів у навчанні означає забезпечення такого характеру музично-фахової підготовки магістрів, коли опанування музичного мистецтва опосередковується пізнанням інших різновидів мистецтва. Ізольоване, відокремлене навчання музики в магістратурі має поступитись місцем орієнтації, спрямуванню пізнання на досягнення узагальнених закономірностей мистецтва та їх відображення у музичному мистецтві. Магістранти мають усвідомити, що музика, як й інші види мистецтва, є результатом художньо-образного освоєння світу, яке має одну природу і ґрунтується на тих самих принципових засадах, що й цілий ряд художніх засобів виразності (закони ритму, просторового відображення, колористичного забарвлення тощо), які мають універсальний характер. Орієнтація на образну спорідненість музичних, образотворчих, літературно-поетичних, хореографічних, театральних та інших образів, на спорідненість стильових закономірностей їх створення, сприяє збагаченню уявлень магістрантів у музичному мистецтві. Оволодіння музичним мистецтвом на магістерському рівні не може здійснюватись ефективно не тільки поза проведенням художньо-стильових аналогій, а й поза усвідомленням і встановленням інтеграційних зв'язків між різновидами мистецтва.

Вивчення історії та теорії музики в магістратурі має відбуватися в річичі пізнання історії розвитку світової художньої культури, музично-виконавські здобутки магістрантів мають опосередковуватись усвідомленням всезагальних закономірностей створення мистецтва, а оволодіння методикою музичного навчання учнів передбачає усвідомлення магістрантами широких вимірів художньо-естетичного виховання.

У дослідженні підкреслюється, що визначені принципи необхідно застосовувати не відокремлено, а в умовах упровадження консолідаційного підходу. Обов'язкове і повне їх втілення сприяє підвищенню ефективності результатів підготовки магістрів музичного мистецтва. Виокремлені принципи базуються на загальних закономірностях музично-педагогічної освіти, відображають сутність магістерської підготовки, визначають особливості навчальної діяльності магістрантів у процесі формування їх підготовленості до професійної діяльності.

У розробці концептуальних засад магістерської підготовки особливого значення ми надали визначенню орієнтирів модифікації навчання магістрантів у контексті модульної його організації. Означені орієнтири представлено у вигляді процесуальних складників підготовки, які, взаємодіючи між собою, послідовно визначають мету і зміст роботи майбутніх фахівців.

Діагностично-актуалізуючий складник передбачає з'ясування рівня музичної, педагогічної та науково-дослідницької підготовки фахівців магістерського рівня, досягнутого в процесі попереднього навчання. Зміст роботи спрямовується на визначення передумов та реального стану підготовленості магістрантів до фахової діяльності. Означений складник орієнтує на: визначення індивідуалізованих показників професійної підготовленості магістрантів; проведення діагностики підготовки за

визначеними показниками у музично-фаховій, педагогічній та науково-дослідницькій діяльності; з'ясування потенціальних можливостей методів роботи з магістрантами відповідно до їх індивідуальності.

Діяльнісно-оцінний складник забезпечує вибір методів формування мистецьких, дослідницьких та педагогічних знань, умінь та навичок й співвіднесення їх з потребами майбутньої діяльності. Означений складник орієнтує на: формування власної позиції магістрантів щодо майбутньої професійної діяльності; мотивований вибір музичної спеціалізації; визначення поточного рейтингу магістрантів в індивідуальній та груповій формах занять із застосуванням відповідної корекції навчання; розвиток здатності магістрантів до самооцінки і професійної рефлексії.

Перспективно-проективний складник спрямовується на розробку шляхів подальшого власного професійного зростання магістрантів, на досягнення найвищих результатів навчальної діяльності. Означений складник орієнтує на: систематизацію професійних знань й умінь; залучення магістрантів до мобільного і гнучкого планування власної навчальної діяльності; розвиток здатності майбутніх фахівців до прогнозу особистісного розвитку як професіонала.

Модифікація підготовки магістрів музичного мистецтва має реалізовуватись як процес засвоєння ними навчальних модулів, що поєднує навчально-пізнавальні завдання, активізацію навчально-оцінювальної і творчої діяльності. Модульне навчання передбачає переструктурування змісту навчальних дисциплін з музично-фахової, педагогічної і науково-дослідницької підготовки магістрантів, розподіл їх на частини (навчальні модулі).

Методичне забезпечення навчальної діяльності у модульній системі передбачає суттєве збільшення частки самостійної роботи магістрантів порівняно із домагістерською підготовкою, стимулювання самоконтролюючих способів підвищення підсумків навчальних досягнень (корекція проміжних результатів, самооцінка й оцінка комплексних результатів підготовки в умовах поєднання музично-теоретичного, виконавсько-фахового, науково-дослідного та мистецько-педагогічного напрямів навчання). Таке розуміння модульного навчання уможливило інтерактивне використання методів і форм з метою акцентованого розвитку і реалізації індивідуальних здібностей магістранта, стимулювання його саморозвитку. Індивідуальна форма навчальних занять, в якій викладається переважно більшість профільюючих музичних дисциплін в магістратурі містить значний потенціал креативного розвитку майбутніх фахівців.

Кількість і якісна характеристика модулів навчання визначається змістовим значенням окремих компонентів підготовки магістрів до фахової діяльності з урахуванням її специфічних ознак. Зокрема, музичні напрями навчання передбачають відображення у модулях переважно діяльнісних форм підготовки, модулі науково-дослідницької й педагогічної підготовки поєднують знаннєву і діяльнісну форми. Важливим є питання щодо порядку розташування модулів у навчальному матеріалі. Орієнтирами тут мають слугувати як змістові характеристики навчального матеріалу з тих чи інших дисциплін, так і

індивідуальні можливості й потреби магістрантів (здібності, підготовленість, темп просування, мотиви навчання тощо).

У модифікації підготовки магістрів музичного мистецтва важливу роль має відігравати *моніторинг*, який розглядається у нашому дослідженні як інноваційний засіб визначення якості мистецько-педагогічної освіти. Виявлено, що ефективне використання моніторингу сприяє визначенню оптимальних умов для професійного становлення майбутніх фахівців, здійсненню вибору і розробки найбільш ефективних методів навчання.

У **третьому розділі** «*Методичне забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва*» охарактеризовано сутність, зміст і компонентну структуру підготовленості магістрів до продуктивної діяльності, представлено методику підготовки майбутніх фахівців магістерського рівня, обґрунтовано оптимальні способи перевірки навчальної діяльності магістрів. Професійна підготовленість розглядається в дослідженні як результат підготовки магістрантів у галузі музичного мистецтва, педагогіки і науково-дослідницької роботи, необхідний і достатній для ефективного виконання музично-педагогічної діяльності у ВНЗ і загальноосвітній школі. *Компонентна структура* означеної підготовленості полягає у взаємозв'язку та взаємодії орієнтаційно-мотиваційного, пізнавально-компетентнісного, оцінно-рефлексивного, результативно-творчого та проєктивно-продуктивного компонентів.

Орієнтаційно-мотиваційний компонент виражає зацікавлене ставлення магістрантів до музично-фахової, мистецько-педагогічної та дослідницько-пошукової діяльності, стійке бажання до систематичного підвищення власного музично-фахового рівня, набуття знаннево-практичного досвіду в музично-навчальній роботі, інтерес до наукових розвідок. *Пізнавально-компетентнісний* компонент включає обізнаність магістрантів у мистецькій сфері, здатність до ефективного розширення педагогічної ерудиції і практичного досвіду в музично-навчальній роботі, до набуття умінь у галузі науково-дослідницької діяльності. *Оцінно-рефлексивний* компонент представлений здатністю магістрантів до критичного оцінювання мистецьких явищ та власної музично-виконавської діяльності, до аналітичного осмислення педагогічних дій та наукових фактів, до корекції власної навчальної діяльності та уможливленостя здатністю магістрантів до мистецької рефлексії, до самоконтролю за прийняттям власних рішень у ході наукового пошуку, до самопізнання в процесі художньо-педагогічної діяльності. *Результативно-творчий* компонент передбачає здатність магістрантів до художньо досконалого втілення власних творчих знахідок у музично-виконавській діяльності, до впровадження інноваційних процесів у педагогічній практиці, а також спроможність до самостійного наукового пошуку. *Проєктивно-продуктивний* компонент забезпечується здатністю магістрантів до виявлення перспектив власного мистецького розвитку, завдань формування індивідуального стилю педагогічної діяльності та планування власної науково-дослідної роботи.

У результаті дослідження нами розроблено шляхи методичного

забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва, які зорієнтовано на визначення провідних етапів підготовки магістрів, з'ясування їх змістового наповнення, виявлення методів та пріоритетних форм навчання. Підвищення ефективності навчального процесу в системі магістерської підготовки розглядається нами в контексті відповідного відтворення розроблених концептуальних засад.

У дисертації наголошується, що динамічне розгортання провідних етапів зумовлюється лінійно-концентричним способом, згідно з яким зміст роботи на кожному етапі включає всі напрями підготовки магістрів. Передбачається, що їх засвоєння магістрантами протягом навчального процесу поглиблюється, крім того, змінюється акцентуація і обсяг певного різновиду навчальної діяльності. Кожен з етапів включає пізнавально-пошукову, оцінно-аналітичну і творчо-самостійну стратегії та складники модульного навчання (діагностично-актуалізуючий, діяльнісно-оцінний, перспективно-проективний). Ієрархічність етапів визначається збільшенням частки впровадження самостійно-творчих, індивідуалізовано-продуктивних підходів магістрантів до навчання.

Перший етап характеризується спрямованістю на розширення і збагачення обізнаності магістрантів у професійних питаннях, актуалізацією набутого у попередні роки навчання досвіду, його систематизацією, формуванням цілепокладальних орієнтирів навчання. Пріоритетними виступають форми і методи навчання, які забезпечують визначення тематики дослідницької роботи, індивідуальний вибір елективних курсів, з'ясування навчального виконавського репертуару; моделювання звітних концертних програм, орієнтацію у власних підходах до здійснення викладацької практики.

Другий етап передбачає суттєве розширення самостійної роботи магістрантів та її індивідуалізацію, активізацію їх аналітичного мислення в галузі педагогіки, мистецтва і науки. На цьому етапі переважає застосування блоку методів, у межах якого магістранти залучаються до аналізу науково-методичних джерел, музичної літератури, поточного концертного життя міста, радіо- і телемузичних передач у формі мистецтвознавчих рецензій (усних і письмових), написання мінірефератів, участі у науково-практичних дискусіях. Застосування методів самоконтролю та самооцінки сприяє набуттю вмінь аналізувати та коригувати власні досягнення та прорахунки у художньо-педагогічній та дослідницько-пошуковій діяльності. На цьому етапі відбувається розвиток здатності магістрантів до оволодіння сучасними методами контролю та оцінювання (тести, рейтинги, портфоліо тощо).

Третій етап акцентує увагу на розвитку продуктивної індивідуалізованої творчості студентів у всіх різновидах діяльності. На цьому етапі магістранти мають удосконалювати здатність до цілісного охоплення наукових проблем, мистецьких і педагогічних явищ. Зокрема, суттєвого значення набуває реалізація вимог щодо самостійного створення магістрантами виконавських інтерпретацій і вибору власного педагогічного репертуару, проведення відкритих занять з учнями, цілісне завершення магістерської роботи тощо.

У процесі дослідження було встановлено, що результати засвоєння знань в умовах модульного навчання яскравіше виявляються за *рейтинговою системою* у формі поточного, рубіжного та підсумкового контролю знань. Оскільки навчання в магістратурі має часове обмеження порівняно із бакалаврською підготовкою, контроль і оцінювання досягнень майбутніх фахівців має відзначитися певною специфікою, що полягає у деталізації перевірки, забезпеченні її мобільності. Деталізований мобільний підхід до оцінювання стимулює систематичність самостійної роботи магістрантів, сприяє створенню здорової конкуренції між ними в навчанні, виявленню рівня розвитку професійно-творчих здібностей. Серйозного значення слід надавати індивідуалізації перевірки з одночасним збереженням її типового (обов'язкового для всіх) змісту. Оперативність зворотнього зв'язку поряд із традиційними формами (академічні концерти, екзамени, заліки) забезпечує впровадження мистецьких колоквиумів, художніх міні-звітів, контролю та обговорення поточних результатів дослідницької роботи (звіти-аналізи), порівнянь досягнення педагогічної практики (міні-дискусії) тощо. Педагогічно доцільним є уведення індивідуального обліку навчальних досягнень магістрантів. Забезпеченню об'єктивності контролю сприяє залучення майбутніх фахівців до обговорення критеріїв оцінювання. У підготовці магістрів музичного мистецтва на особливу увагу заслуговує оприлюднення результатів музично-фахової діяльності (у формі сольного концерту, з врахуванням можливостей сприймання, відкритого заняття тощо), що має сприяти переживанню успіху магістрантами.

Загалом, забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва від постановки мети до визначення концептуальних положень, розробки і відбору ефективних методів та форм навчання, засобів контролю може бути репрезентоване як цілісна педагогічна модель (див. рис. 1).

У четвертому розділі – *«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методичного забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва»* визначено критерії сформованості підготовленості магістрів до професійної діяльності, систематизовано та узагальнено хід і результати педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), висвітлено поетапну методику його проведення, представлено експериментальні дані про динаміку підготовки магістрів музичного мистецтва; згідно розробленої педагогічної моделі наведено результати перевірки ефективності цього процесу.

Відповідно до компонентної структури означеного феномена визначено наступні *групи критеріїв*, а саме: мотиваційно-спонукальну, пізнавально-пошукову, аналітично-оцінювальну, творчо-самостійну, перспективно-прогностичну.

Перша група (мотиваційно-спонукальна) включає:

– міру вираженості особистісного ставлення магістрантів до педагогічної професії;

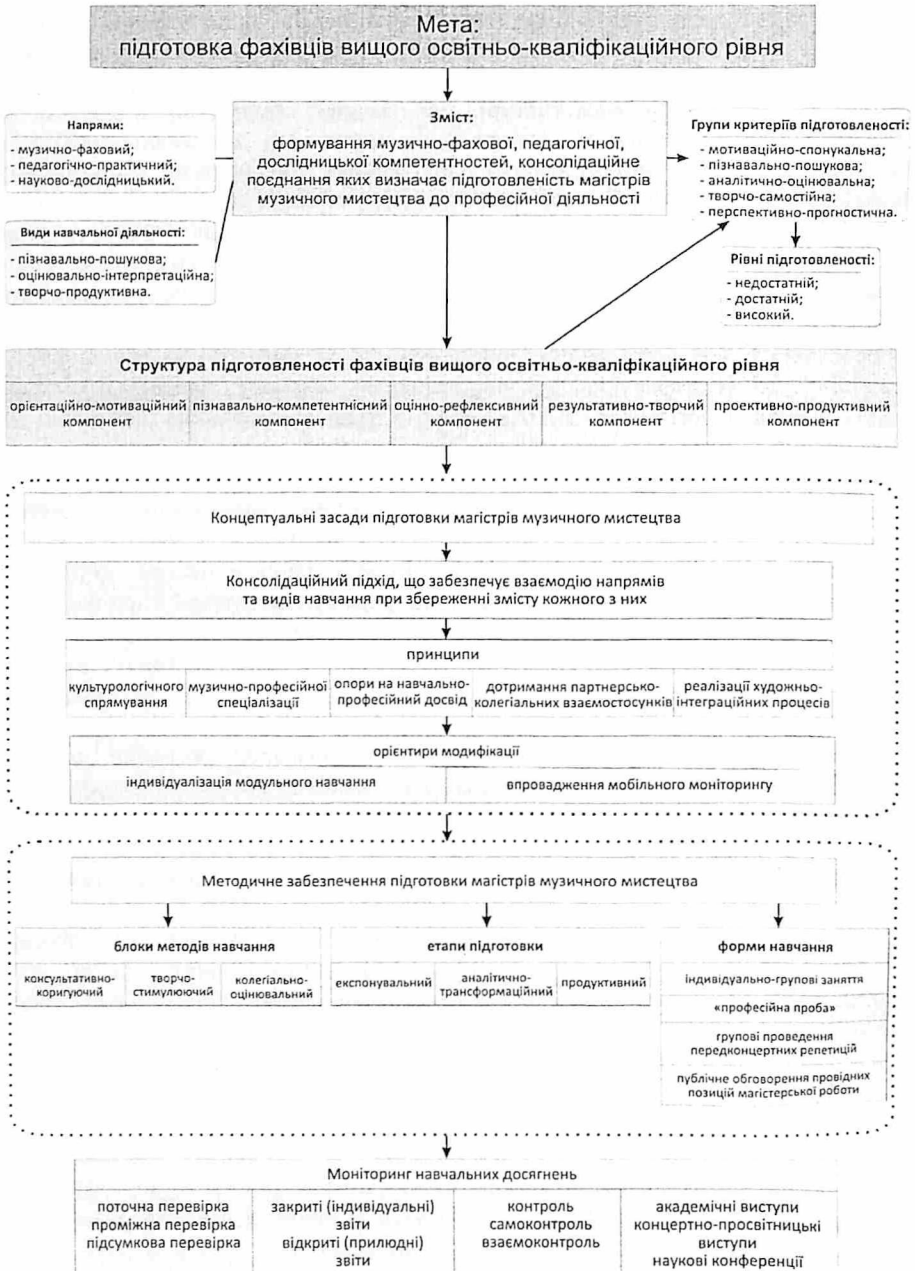

Рис. 1. Педагогічна модель підготовки магістрів музичного мистецтва

– міру спрямованості на оволодіння одним із різновидів спеціалізації (виконавське мистецтво, теорія й історія музики, методика музичного виховання);

– міру орієнтованості на науково-дослідницьку діяльність.

Основними *показниками* цієї групи критеріїв є вияв інтересу до: певного виду виконавського мистецтва (диригування, вокал, гра на музичному інструменті), теорії й історії музики; концертних виступів, лекторської діяльності; проведення асистентської практики; спільної роботи з учнями у процесі передачі власного художньо-естетичного досвіду; аналізу наукової літератури; самостійної розробки нових методів і прийомів музичного навчання.

Друга група (пізнавально-пошукова) передбачає:

– ступінь компетентності в галузі музичного мистецтва;

– ступінь розвиненості ерудиції у галузі педагогіки і методики музичного навчання;

– ступінь теоретичної обізнаності у методиці проведення педагогічних досліджень.

Ця група критеріїв включає такі *показники*, як: знання наукової літератури з естетики, мистецтвознавства, педагогіки, психології, методики музичного навчання; уміння відбирати виконавський репертуар (власний і для учнів); обізнаність у виконавських стилях; вияв здатності до виявлення суперечностей у педагогічних позиціях, до аналізу і систематизації педагогічних фактів; уміння робити висновки, узагальнення в процесі опрацювання наукової літератури; знання методів проведення науково-педагогічного дослідження, уміння класифікувати їх відповідно до завдань дослідження;

Третя група (аналітично-оцінювальна) включає:

– міру здатності до аналізу і адекватного оцінювання мистецьких явищ;

– міру здатності до аналізу і адекватного оцінювання характеру і результатів педагогічної діяльності;

– міру здатності до аналізу і адекватного оцінювання наукових надбань та процесу розгортання дослідницького пошуку.

Основними *показниками* цієї групи критеріїв є: наявність умінь виокремлювати головне від другорядного в процесі аналізу та оцінки художніх достоїнств мистецьких творів; вияв спроможності до самоконтролю та самоаналізу результатів власної музично-виконавської діяльності; наявність умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у процесі музичного навчання; спроможність до корекції власних дій і результатів у педагогічній практиці; наявність умінь критично аналізувати наукові факти, добирати аргументи, доказово відстоювати власну наукову позицію; вияв здатності до аналізу і коригування перебігу власної дослідницько-пошукової діяльності.

Четверта група (творчо-самостійна) з'ясує:

– міру здатності до творчого опрацювання музичних творів у процесі навчання;

- міру розвиненості педагогічних здібностей і умінь;
- міру здатності до вирішення науково-дослідницьких завдань.

Основними показниками цієї групи критеріїв виступають: вияв творчого ставлення до вибору виконавських засобів виразності при створенні інтерпретації музики; вияв здатності до варіативного опрацювання музичного матеріалу в процесі навчання; наявність умінь актуалізувати в процесі асистентської практики знаннявий досвід щодо музично-педагогічних явищ; наявність умінь художньо-педагогічної інтерпретації музичних творів; спроможність до розробки нових прийомів, методів, підходів до музичного навчання учнів, до педагогічної корекції ситуації, що спонтанно виникла на занятті; вияв здатності до розробки нових прийомів дослідницького пошуку; вияв здатності до самостійного висунення науково-педагогічної проблеми, знаходження доказових наукових фактів для підтвердження наукової гіпотези.

П'ята група (перспективно-прогностична) передбачає:

- міру здатності магістрантів до виявлення перспектив і цілей особистого мистецького розвитку;
- міру здатності до усвідомленого вироблення індивідуального стилю педагогічної діяльності;
- міру здатності до перспективного планування власної науково-педагогічної діяльності після закінчення магістратури.

Показниками цієї групи критеріїв виокремлено: наявність умінь самостійно прогнозувати результати музичного саморозвитку, добирати відповідний виконавський репертуар з метою удосконалення власних виконавських умінь; вияв спроможності до визначення етапів самостійної роботи над музичною літературою і підвищення рівня мистецької ерудиції; вияв спроможності до зіставлення нормативних вимог до педагогічної діяльності із власними педагогічними уміннями; вияв здатності до усвідомленого розширення і збагачення палітри індивідуально притаманних магістранту педагогічних дій; уміння вибирати найактуальніші наукові проблеми із широкого їх кола, запропонованого викладачем; уміння свідомо вибирати тему власного наукового дослідження.

У проведенні *констатувального експерименту*, що полягав у кількісному та якісному аналізі підготовленості магістрантів до професійної діяльності, використовувалась комплексна методика, що містила: педагогічне спостереження, анкетування, інтерв'ю, усне та письмове опитування, аналіз практичної роботи магістрантів, тестування, метод експертних оцінок, ранжирування особистісно-психологічних якостей і здібностей магістрантів, метод самооцінки та рейтингу. Для отримання достовірних даних, що характеризують рівні підготовленості магістрантів до продуктивної діяльності в напрямках музично-фахового, науково-дослідницького та практично-педагогічного характеру, було розроблено тести, проведено спостереження за навчально-виховним процесом, експертні опитування, рейтинг та використано методи конструювання, систематизації. У ході констатувального експерименту встановлено *рівні професійної підготовленості* майбутніх фахівців. Відповідно

до визначених критеріїв обґрунтовано суттєві ознаки *недостатнього, достатнього та високого рівнів* фахової підготовленості магістрантів.

У магістрантів, віднесених до *недостатнього* рівня, спостерігається інтерес до розширення музично-педагогічних знань, а також зацікавлене ставлення до дослідницької діяльності, але набуті знання не упорядковано та не систематизовано, відстежується обмеженість установки на практичне застосування теоретичної інформації, отриманої в ході вивчення дисциплін психолого-педагогічного та мистецько-фахового циклу. Магістранти демонструють певне бажання щодо самовдосконалення в музично-педагогічній діяльності та виявляють інтерес до самостійної розробки нових методів і прийомів музичного навчання, однак цей позитив не має стабільного характеру. У магістрантів цього рівня ще відсутня настанова на творчий пошук інноваційних методик професійного збагачення.

Достатній рівень характеризується наявністю стійкої потреби в удосконаленні музично-фахових, педагогічно-практичних та науково-дослідницьких знань, умінь і навичок, здатністю магістрантів до систематизації музично-педагогічних знань, прояву ерудиції в галузі теорії та історії музики, усвідомленим ставленням до вибору виконавських засобів виразності під час створення інтерпретації музичного образу, володіння методами проведення науково-педагогічного дослідження та теоретико-історичною, музично-фаховою інформацією. Проте, творчі підходи у музичній, педагогічній і дослідницькій діяльності виявляються обмежено.

Високий рівень характеризує наявність стійкого бажання магістрантів до варіативно-самостійного створення художньої інтерпретації музики, до розробки нових прийомів, методів, підходів до музичного навчання, до корекції педагогічних ситуацій, до самостійного знаходження доказових наукових фактів з метою підтвердження наукової гіпотези; глибоку обізнаність у мистецькій, педагогічній, науково-дослідній сферах, ефективний досвід проектно-творчої діяльності в означених напрямках та зразковий рівень володіння спеціалізовано-профільними умінями і навичками в галузі викладання музичних дисциплін.

У результаті проведення поточної діагностики високий рівень підготовленості магістрантів був зафіксований у 28,3% реципієнтів від загальної кількості учасників експерименту. Не відповідали високій професійній підготовленості реципієнти достатнього (49,3%) та недостатнього (22,4%) рівнів. Результати констатувального експерименту підтвердили, що існуюча система підготовки магістрів у галузі музично-педагогічної освіти недостатньо орієнтована на забезпечення єдності музично-фахового, науково-дослідницького та практично-педагогічного напрямів, з перевагою в бік музично-фахового напрямку. Отримані результати показали, що для забезпечення ефективності магістерської підготовки потрібен якісний і кількісний аналіз тих змін, що відбуваються в ході навчального процесу. Особливості такого аналізу полягають у констатуванні наявного рівня реалізації виокремлених компонентів підготовленості магістрів та визначенні

пошуку шляхів вирішення виявлених суперечностей та недоліків підготовки магістрів на різних її етапах. Враховуючи той факт, що визначення точних показників виміру цілісних людських якостей не має універсальних методик, наш вибір показників і оцінок мав опосередкований характер. Але їх використання дало можливість виявити стан досліджуваної нами проблеми.

Мета *формульованого експерименту* полягала у дослідній оцінці ефективності розробленої в процесі дослідження цілісної системи підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних заняттях університетах у процесі індивідуальних, лекційних та практичних занять зі студентами магістратури денної та заочної форми навчання інститутів мистецтв та музично-педагогічних факультетів з 2005 по 2009 роки, під час проходження ними науково-педагогічної практики, проведення занять з мистецького фаху та підготовки магістерської роботи, а також у процесі впровадження авторського спецкурсу для магістрів «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін».

Упровадження моделі підготовки магістрів музичного мистецтва відбувалося у процесі формульованого експерименту, організацію якого забезпечували три взаємозалежні етапи: експонувальний, аналітично-трансформаційний і продуктивний.

Перший етап, експонувальний, спрямований на формування мотиваційно-орієнтаційного та пізнавально-компетентнісного компонентів підготовленості магістрів музичного мистецтва до продуктивної діяльності, мав на меті сформувати у магістрантів мотивацію до набуття знань, умінь, навичок за музично-фаховим, педагогічно-практичним, науково-дослідницьким напрямом навчання та активізацію навчально-фахового досвіду з опорою на попередній. Зазначена мета передбачала застосування *консультативно-коригуючих форм і методів* навчання серед яких – інформативно-оглядові лекції, що передбачають стислий виклад матеріалу за певними розділами чи темами програми; ескізне опрацювання музичного матеріалу; демонстрацію (показ) викладачем музичних творів; спостереження за педагогічною діяльністю провідних викладачів, зокрема, відвідування майстер-класів, які проводить викладач з високим рівнем професіоналізму для широкої аудиторії, застосовуючи оптимальну методику. На цьому етапі широко застосовуються групові та індивідуальні консультації викладачів. Упровадження даних методів здійснювалось у процесі вивчення «Методики музичного виховання», «Методики викладання дисципліни кваліфікації», «Основ наукових досліджень».

Другий етап (аналітично-трансформаційний) був підпорядкований формуванню оцінно-рефлексивного та результативно-творчого компонентів, реалізації аналітично-оцінного напрямку дослідно-експериментальної роботи. Мета цього етапу передбачала активізацію здатності магістрантів до самоспостереження, що впливає на якість їх навчально-професійної діяльності, стимулювання артистизму, творче самовираження у музично-виконавській, педагогічній, науковій діяльності, формування емоційної гнучкості, варіативності поведінки в умовах публічного виступу. На цьому етапі використовувались методи та форми *творчо-стимулюючого* блоку методів.

Особливо важливого значення набуває залучення студентів до практично-професійної діяльності, яка поки що носить фрагментарний і переважно наслідувальний характер. Пріоритетними виступають такі форми й методи роботи, як проблемно-пошукові лекції, де створюються ситуації, що активізують аналітичну думку магістранта, спонукають до самостійно-творчих пошуків. Широкого розповсюдження набувають індивідуально-групові заняття, які передбачають навчальні дії декількох магістрантів на індивідуальному занятті з метою сумісного обговорення мистецьких проблем та аналізу навчальних успіхів своїх одногрупників.

Упровадження аналітико-дискусивної роботи на другому етапі супроводжується застосуванням форм, які в нашому дослідженні отримали узагальнену назву «професійна проба». До них віднесено самостійне розучування фрагментів або поодиноких творів із виконавської навчальної програми, складання вербальної інтерпретації музики. У контексті формування педагогічної майстерності «професійна проба» застосовується у вигляді моделювання художньо-виконавського розвитку учнів (складання перспективних і поточних індивідуальних програм навчання); проведення фрагментів індивідуальних занять в процесі викладацької практики. На другому етапі навчального процесу серйозного значення надається аналітико-критичному розгляду, обговоренню та письмовому оформленню окремих розділів магістерської роботи.

Третій етап (продуктивний) був спрямований на формування проєктивно-продуктивного компоненту і став логічним завершенням усієї експериментальної методики. На цьому етапі відбувався розвиток здатності магістрантів до усвідомлення й обґрунтування кінцевої мети навчання, перспективне бачення результатів діяльності, варіативних підходів у застосуванні форм, методів організації діяльності з метою досягнення її результативності; забезпечення комфортності спілкування між учасниками освітнього процесу.

Цей етап передбачав застосування *методів колегіально-оцінювального характеру*. Результативними формами втілення, розповсюдження набутого виконавського досвіду магістрантів є концертний виступ з орієнтацією на публіку (як у малому колі слухачів, так у більш широкому). З'ясовано, що виступи публічного характеру, при правильній організації, стають основою у формуванні уміння свідомо регулювати власний емоційний стан, керувати творчим самопочуттям. Формування педагогічної майстерності на третьому етапі передбачає освоєння магістрантами не лише традиційних, а і новітніх прогресивних методів викладання мистецьких дисциплін. Поточні зауваження, репетиторські правки у викладацькій практиці студентів магістерського рівня мають поступитись місцем оволодінню прийомами творчої активізації учнів. Активізація дослідницької думки відбувається у процесі залучення магістрантів-дослідників до свідомого використання засобів евристики. Такі прийоми наукової творчості як: використання можливостей асоціативного, варіативного і аналітичного мислення; свідомо регуляція евристичних підходів

до вирішення завдань наукового пошуку – стають підґрунтям у забезпеченні науково-творчої самостійності дослідника. Формами втілення продуктивно-дослідних досягнень магістранта є: підготовка тез, статей, виступи на наукових конференціях. Суттєвого значення на третьому етапі надається оволодінню засобами прикладної діяльності. У магістрантів доцільно розвивати здатність до педагогічної імпровізації у процесі проведення уроку, встановлення контакту зі слухачами під час концертного виступу тощо. Форми роботи в цьому напрямку включають психологічний тренінг, проведення передконцертних репетицій, публічне обговорення провідних позицій магістерської роботи тощо.

На всіх етапах дослідно-експериментальної роботи ми розглядали *моніторинг* як засіб педагогічного дослідження, що дало можливість запропонувати програму валідного вивчення рівнів підготовленості магістрантів до професійної діяльності та їх відповідність вимогам підготовки майбутнього фахівця. Доцільно зазначити, що організація педагогічного процесу на основі моніторингових досліджень дозволила: розширити можливості вивчення рівнів підготовленості магістрантів до професійної діяльності; виявити труднощі щодо моделювання процесу навчання магістрів музичного мистецтва; створити умови для реалізації творчого потенціалу студентів магістратури з метою їх соціально-психологічної адаптації до художньо-творчого процесу; забезпечити умови для повноцінної самореалізації майбутніх музикантів-педагогів.

Аналіз результатів формувального експерименту здійснювався за допомогою контрольно-порівняльного методу з метою зіставлення результатів, отриманих в експериментальних та контрольних групах.

Формувальний етап дослідно-експериментальної роботи підтвердив ефективність комплексу впроваджених дій, що дозволило організувати навчання магістрів музичного мистецтва таким чином, щоб це удосконалювало означений процес на основі розробленої педагогічної моделі. У дослідженні доведено залежність магістерської підготовки від якості впровадження запропонованої моделі означеної підготовки, зростання рівнів підготовленості магістрантів – від інтенсивності інтерактивних форм модульно-рейтингового навчання та організації моніторингової системи мистецько-педагогічної освіти.

За результатами експериментальної роботи підтверджено дієвість поетапної підготовки магістрів музичного мистецтва, визначені шляхи ефективного забезпечення магістерської підготовки, що створило передумови для удосконалення складної структури підготовки фахівців в інститутах мистецтв педагогічних університетів та на музично-педагогічних факультетах. Кожний наступний етап упровадження розробленої методики характеризувався зростанням підготовленості магістрантів, про що свідчила динаміка їх індивідуального і групового рейтингу. Упроваджений якісно новий спецкурс «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін» надав можливість у концентрованому вигляді представити основні аспекти запропонованої поетапної методики та створив сприятливі умови для оптимізації процесу підготовки магістрів музичного мистецтва.

Для перевірки ефективності запропонованої педагогічної моделі необхідно було порівняти рівні підготовленості магістрів до професійної діяльності за вищезазначеними критеріями та показниками. У ході аналізу експериментальних даних отримані результати представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Результати формувального етапу експерименту в ЕГ та КГ

Компоненти	Спостережуване значення критерію Стьюдента	
	Контрольні групи	Експериментальні групи
Орієнтаційно-мотиваційний	0,89	2,34
Пізнавально-компетентнісний	0,98	2,23
Оцінно-рефлексивний	0,87	2,08
Результативно-творчий	1,02	2,22
Проективно-продуктивний	0,95	2,12

Критичне значення критерію Стьюдента знайдемо, враховуючи значення рівня значущості 0,05 та число ступенів свободи $34+33-2=65$.

$$t(0,05;65) = 1,9971.$$

Оскільки всі спостережувані значення критерію для контрольної групи менші за критичне значення, то середні значення відрізняються незначущо, тобто з рівнем надійності 0,95 можна вважати, що генеральні середні рівні суттєво не зросли. Отже, в контрольній групі не відбулось статистично значущого зростання рівнів сформованості всіх досліджуваних компонентів.

В експериментальних групах всі спостережувані значення більші за критичне. Це означає, що з рівнем надійності 0,95 можна стверджувати, що в експериментальних групах відбулось суттєве зростання рівнів сформованості всіх досліджуваних компонентів.

Доведено позитивну динаміку рівнів підготовленості магістрів до професійної діяльності в експериментальних групах, де зафіксовано статистично-значущі позитивні зміни, які відображають зниження кількості майбутніх фахівців достатнього та недостатнього рівнів та зростання кількості досліджуваних високого рівня підготовленості (відповідно до компонентів: орієнтаційно-мотиваційного 81,5% і 32,6% пізнавально-компетентнісного 47,6% і 15,2%, оцінно-рефлексивного 40,7% і 27,8%, результативно-творчого 78,4% і 31,3%, проективно-продуктивного 44,4% і 22,4%).

Розроблено і впроваджено в практику вищих навчальних закладів науково-методичний комплекс з мистецької освіти (навчальні програми, курси лекцій, методичні рекомендації, система творчих завдань, матеріали тестового самоконтролю), який ефективно впливає на реалізацію музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького напрямів та компонентів підготовки магістрів музичного мистецтва.

Кількісний та якісний аналіз порівняння результатів експериментальних і контрольних груп засвідчив доцільність упровадження концептуальних засад та методичного забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах. У дисертації викладено основні результати теоретико-методичної розробки проблеми магістерської підготовки в галузі музичної педагогіки з урахуванням розвитку всіх компонентів, котрі впливають на цей процес. Отже, педагогічна модель підготовки магістрів музичного мистецтва – від постановки мети, до визначення концептуальних положень, розробки і відбору ефективних методів та форм навчання, засобів контролю – доводить свою дієвість в процесі її експериментальної перевірки.

ВИСНОВКИ

У дисертації зроблено теоретичне узагальнення цілей, засобів і результатів магістерської підготовки фахівців з музичного мистецтва у педагогічних університетах і запропоновано практичне розв'язання цієї проблеми. Теоретичний аналіз проблеми та отримані результати дослідно-експериментальної роботи дозволяють сформулювати такі висновки:

1. У результаті аналізу наукової літератури з'ясовано, що попри дослідження значної кількості питань, пов'язаних із підготовкою майбутніх учителів музики, поза увагою науковців залишилася проблема підготовки фахівців магістерського рівня в інститутах мистецтв педагогічних університетів та на музично-педагогічних факультетах, недослідженими виявилися питання теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення навчального процесу в магістратурі музично-педагогічного профілю, що спричиняє суттєві недоліки у практичній побудові процесу навчання.

2. У дослідженні виявлено теоретичне підґрунтя підготовки фахівців з музичного мистецтва, яке складають ідеї щодо національної парадигми підготовки музикантів-педагогів, гуманістичної основи музичного та екзистенційно-емоційного напрямку мистецького навчання, аксіологічних його важелів і акмеологічної спрямованості, а також прогностичних орієнтирів фахової підготовки.

3. *Підготовленість* магістрів музичного мистецтва інтерпретується в дослідженні як інтегральний результат їх навчання і особистісного розвитку, що передбачає глибоку обізнаність у мистецькому, педагогічному та науково-дослідницькому напрямах, сформований досвід пізнавально-пошукової, оцінювально-інтерпретаційної та творчо-продуктивної діяльності та високий рівень володіння спеціалізовано-профільними умінями і навичками в галузі викладання музичних дисциплін. Підготовленість магістрів до продуктивної діяльності включає такі компоненти, як: орієнтаційно-мотиваційний, пізнавально-компетентнісний, оцінно-рефлексивний, результативно-творчий та проєктивно-продуктивний.

4. У дослідженні розроблено *групи критеріїв і показників* підготовленості магістрів до професійної діяльності в галузі музичного мистецтва та його

викладання, а саме: мотиваційно-спонукальна, пізнавально-пошукова, аналітично-оцінювальна, творчо-самостійна, перспективно-прогностична. Застосування зазначених груп критеріїв забезпечує всебічність діагностування підготовленості студентів магістратури як складного і багатоаспектного явища. До кожного критерію визначено показники, що конкретизують і уможливають фіксацію результатів вимірювання означеної підготовленості.

5. У дослідженні розроблено і обґрунтовано *концептуальні засади* підготовки магістрів, серед яких пріоритетного значення набуває визначення консолідаційного підходу як теоретичної основи означеної підготовки.

6. Розроблено і обґрунтовано *принципи* підготовки магістрів музичного мистецтва, а саме: *культурологічної спрямованості* музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького навчання магістрів, що забезпечується трактовкою культурологічного орієнтиру як мети педагогічно організованого процесу освоєння магістрантами загальнокультурного досвіду людства і уможливленню залучення студентів до вирішення завдань професійного становлення у контексті розвитку культури; *музично-профільної спеціалізації*, що передбачає досягнення високого рівня компетентності в одній із галузей музичного мистецтва – історико-теоретичній, виконавській чи методико-виховній і створює підґрунтя для забезпечення потреб майбутньої викладацької діяльності магістрантів; *опори на навчально-професійний досвід магістрантів*, який означає таку побудову навчального процесу в магістратурі, яка ґрунтувалася б на актуалізації вже набутого досвіду в процесі попереднього навчання студентів із завданнями наступних етапів їх професійного становлення в контексті суспільних потреб; *дотримання партнерсько-колегіальних взаємостосунків* між викладачами і магістрантами у процесі навчання, що передбачає забезпечення нової якості взаємодії викладання та учіння в річищі самостійних підходів; *реалізації художньо-інтеграційних процесів у навчанні*, що розглядається в контексті орієнтації пізнання магістрантів на оволодіння узагальнених характеристик різновидів мистецтва і їх усвідомлення у музичному мистецтві.

7. Визначено провідні *напрями підготовки* магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах, а саме: музично-фаховий, педагогічно-практичний та науково-дослідницький, ефективне функціонування яких відбувається на основі консолідаційного підходу, відзначаючись взаємодією при збереженні змісту кожного з них.

8. Виявлено основні *види навчальної діяльності* магістрів музичного мистецтва, такі як: пізнавально-пошукова, оцінювально-інтерпретаційна й творчо-продуктивна, власна специфіка, внутрішня спорідненість та взаємопроникнення яких забезпечується впровадженням консолідаційного підходу.

9. Процес підготовки магістрів музичного мистецтва ми пропонуємо розглядати як послідовне втілення певних *складників модульного навчання*, а саме: діагностично-актуалізуючого, діяльнісно-оцінного, перспективно-проективного. Діагностично-актуалізуючий складник передбачає з'ясування

вихідного рівня підготовленості магістрантів та визначення результативності їх попереднього навчання. Діяльнісно-оцінний складник розкриває особливості методики навчання магістрантів. Перспективно-проективний складник спрямовано на визначення прогностичних тенденцій удосконалення навчального процесу у магістратурі та втілення набутого магістрантами навчального досвіду в практичній діяльності.

10. Важливу роль у реалізації концепції підготовки магістрів музичного мистецтва відіграє *моніторинг*, який передбачає цілісне всебічне вивчення підготовленості магістрантів до музичної, педагогічної й дослідницької діяльності, а також виявлення можливих вад навчального процесу в магістратурі. Використання комплексу критеріїв і сукупності різних способів та методів контролю й оцінювання успішності студентів дозволяє створити сприятливі умови для підготовки фахівців вищої категорії.

11. У дослідженні визначено й апробовано новий *зміст методичного забезпечення* підготовки магістрів музичного мистецтва, що в контексті з сучасними тенденціями розвитку освіти передбачає активізацію індивідуалізовано-продуктивної та творчо-самостійної спрямованості навчання, з'ясування її змістового наповнення за визначеними блоками методів (консультативно-коригуючий, творчо-стимулюючий, колегіально-оцінювальний), визначення оптимальної послідовності етапів та пріоритетних форм навчання. Підвищення ефективності навчального процесу в системі магістерської підготовки розглядається нами в контексті відповідного відтворення розроблених концептуальних засад.

12. Оптимальними *етапами та провідними формами* підготовки студентів магістратури визначено: експонувальний (впровадження інформативно-оглядових лекцій, ескізне опрацювання музичного матеріалу, еталонна демонстрація викладачем музичних творів, відвідування майстер-класів, групові та індивідуальні консультації викладачів); аналітично-трансформаційний (застосування проблемно-пошукових лекцій, проведення індивідуально-групових занять, моделювання художньо-виконавського розвитку учнів, «професійна проба»: самостійне розучування фрагментів або поодиноких творів із виконавської навчальної програми, складання вербальної інтерпретації музики); продуктивний (використання психологічних тренінгів, проведення передконцертних репетицій, публічне обговорення провідних позицій магістерської роботи).

13. Результати формувального експерименту засвідчили ефективність запропонованого методичного забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва. Обґрунтованість теоретичних положень та дієвість практичних розробок прикладного характеру доведено на основі аналізу індивідуальних показників підготовленості магістрантів до професійної діяльності за визначеними критеріями та показниками. Зафіксовано стійку тенденцію переходу магістрантів експериментальних груп з недостатнього і достатнього рівнів на високий.

14. Теоретично обґрунтовану та експериментально перевірену систему магістерської підготовки покладено в основу розробленого й впровадженого навчально-методичного комплексу, який містить розроблений нами спецкурс «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін», навчальні програми, методичні рекомендації для викладачів, магістрів, студентів інститутів мистецтв, різнорівневі форми контролю якості підготовки студентів за модульно-рейтинговою та моніторинговою системами спостереження. Розроблений навчально-методичний комплекс може бути продуктивно використаний викладачами, методистами, студентами та магістрантами музично-педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Здійснене дослідження дозволяє сформулювати ряд практичних рекомендацій, зокрема, фаховим методичним комісіям Міністерства освіти й науки України щодо впровадження його результатів на теоретичному та прикладному рівнях. На теоретичному рівні використання його результатів доцільне для удосконалення і подальшого розвитку концепції магістерської підготовки у системі музично-педагогічної освіти. На прикладному рівні пропонується система підготовки магістрів музичного мистецтва може бути застосованою для вдосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах, а також у системі перепідготовки педагогічних працівників і дистанційної освіти.

Проведене дослідження засвідчує необхідність подальшого розроблення означеної проблеми у напрямках визначення шляхів забезпечення конкурентноспроможності фахівців магістерського рівня в процесі професійної підготовки; специфіки формування музично-виконавської культури магістрів; методики формування педагогічної майстерності магістрів музичного мистецтва; теоретико-методичних засад розвитку дослідницьких умінь у магістрів музичного мистецтва тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Єременко О.В. Підготовка магістрів музичного мистецтва: теорія і методика навчання : [монографія] / О.В. Єременко. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – 434 с. (25,23 ум. др. арк.).

Статті у провідних фахових наукових виданнях, затверджених ВАК України

2. Єременко О.В. Актуальні проблеми підготовки магістрів до науково-дослідної роботи / О.В. Єременко // Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. пр. Нац. пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова / Ред. колегія О.П. Щолокова та ін. – К. : Вид-во НПУ, 2004. – Вип. 5. – С. 27-35.

3. Єременко О.В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності на магістерському рівні / О.В. Єременко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя :

Науковий журнал. Психолого-педагогічні науки – Ніжин : НДУ. – 2004. – №2. – С. 75-80.

4. Єременко О.В. Дослідно-експериментальна перевірка ефективності організаційно-методичної системи підготовки магістрів музичного мистецтва / О.В. Єременко // Наукові записки : зб. наук, праць / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова [укладач Макаренко Л.Л.]. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – Серія 5. – Вип. 19. – С. 126-134.

5. Єременко О.В. Методологічні орієнтири процесу підготовки магістрів мистецтва / О.В. Єременко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ, 2009. – Вип. 8 (13). – С. 31-35.

6. Єременко О.В. Музично-педагогічні орієнтири професійної підготовки магістрів з позицій ціннісного підходу / О.В. Єременко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – К. : Центр КНМУ, 2008. – Вип. 35. – С. 76-80.

7. Єременко О.В. Наукові підходи до оцінювання магістерських робіт в галузі мистецької педагогіки / О.В. Єременко // Наука і сучасність : зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ, 2005. – Т. 50. – С. 50-58.

8. Єременко О.В. Основні принципи підготовки магістрів у системі музично-педагогічної освіти / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. – Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць / Ред. кол. О.Г. Мороз, Н.В. Гузій та ін. – К. : Вид-во НПУ, 2005. – Вип. 4 (14). – С. 41-46.

9. Єременко О.В. Особливості магістерської підготовки в системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія «Педагогіка». – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – № 10. – С. 13-17.

10. Єременко О.В. Особливості педагогічного спілкування в процесі магістерської музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Педагогічні науки : зб. наук. праць Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка у 2-х ч. – Суми : СумДПУ, 2006. – Ч. II. – С. 231-238.

11. Єременко О.В. Педагогічна спрямованість підготовки студентів магістратури в системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Соціалізація особистості : зб. наук. праць / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К. : Вид-во НПУ, 2007. – Т. XXVIII. – С. 119-128.

12. Єременко О.В. Принцип єдності пізнавально-пошукової, оцінювальної і творчої діяльності магістрів музичного мистецтва / О.В. Єременко // Наукові записки : зб. наук, праць / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова [укладач Макаренко Л.Л.]. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Серія педагогічні та історичні науки. – Вип. 82. – С. 65-76.

13. Єременко О.В. Принципові засади удосконалення самостійної роботи магістрантів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського : зб. наук. праць. Спеціальний випуск. Мистецька освіта : сучасний стан і перспективи розвитку. – Одеса, 2007. – Ч. II. – С. 13-26.

14. Єременко О.В. Пріоритетні орієнтири створення педагогічної моделі організації навчального процесу в магістратурі мистецько-педагогічного профілю / О.В. Єременко // Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації : зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2006. – № 2. – С. 154-160.

15. Єременко О.В. Проблеми моделювання навчально-виховного процесу в магістратурі / О.В. Єременко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ, 2004. – Вип. 1(6). – С. 72-80.

16. Єременко О.В. Проблеми і перспективи магістерської підготовки / О.В. Єременко // Соціалізація особистості: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К. : Логос, 2003. – Том XXI. – С. 92-104.

17. Єременко О.В. Провідні фактори активізації навчальної діяльності магістрантів / Педагогіка і психологія професійної освіти : Науково-методичний журнал. – Львів, 2005. – №6. – С.21-29.

18. Єременко О.В. Прогностичні тенденції підготовки фахівців магістерського рівня у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Педагогічні науки : зб. наук. праць Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка у 2-х ч. – Суми : СумДПУ, 2007. – Ч. II. Неперервна освіта : проблеми, пошуки, перспективи. – С. 176-181.

19. Єременко О.В. Професійна підготовка магістрів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Педагогіка і психологія професійної освіти : Науково-методичний журнал. – Львів, 2005. – № 5. – С. 65-71.

20. Єременко О.В. Специфіка контролю і оцінювання навчальних досягнень магістрантів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Соціалізація особистості : зб. наук. праць / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К. : Логос, 2005. – Том XXVI. – С. 145-154.

21. Єременко О.В. Специфіка підготовки магістрів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Професійно-художня освіта України : зб. наук. праць / Ред. кол. І.А. Зязюн та ін. – Київ-Черкаси : Черкаський АНТЕІ, 2007. – Вип. 4. – С. 84-92.

22. Єременко О. В. Специфічні підходи до організації самостійної роботи студентів магістратури музично-педагогічного профілю / О.В. Єременко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ, 2006. – Вип. 5 (15). – С. 129-133.

23. Єременко О.В. Спеціалізація як фактор магістерської підготовки в системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Наука і сучасність : зб.

наук. праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Том 48. – С. 91-100.

24. Єременко О.В. Становлення професійної культури магістрів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // Наука і сучасність : зб. наук. праць Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – К. : Логос, 2004. – Том 44. – С. 27-36.

25. Єременко О.В. Теоретико-методичні засади навчання магістрів співу під власний акомпанемент / О.В. Єременко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць. – К. : НПУ, 2005. – Вип. 2(7). – С. 35-39.

26. Єременко О.В. Теоретико-методичні засади організації рейтинг-контролю в магістратурі / О.В. Єременко // Педагогічний процес : теорія і практика : зб. наук. праць. – К. : Вид-во П/П „ЕКМО”, 2005. – Вип. 1. – С. 33-44.

27. Єременко О.В. Теоретико-методологічне обґрунтування гуманістичної спрямованості підготовки магістрів музично-педагогічного профілю / О.В. Єременко // Педагогіка і психологія професійної освіти : Науково-методичний журнал. – Львів, 2008. – № 5. – С. 99-106.

28. Єременко О.В. Теоретичні засади модульної організації навчального процесу в магістратурі мистецько-педагогічного профілю / О.В. Єременко // Педагогіка і психологія професійної освіти : Науково-методичний журнал. – Львів, 2004. – № 2. – С. 28-37.

29. Єременко О.В. Формування уваги магістрів мистецтва в процесі музично-фахового навчання / О.В. Єременко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць / До 175-річчя Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Вип. 9 (14). – К. : Вид-во НПУ 2005. – С. 43-46.

30. Єременко О.В. Формування ціннісних орієнтацій магістрантів у процесі викладання фахових дисциплін / О.В. Єременко // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя : Серія Психолого-педагогічні науки : Науковий журнал. – Ніжин : НДУ імені Миколи Гоголя, 2005. – № 3. – С. 47-52.

Статті у наукових збірках, матеріали конференцій

31. Єременко О.В. Музично-педагогічні орієнтири професійної підготовки магістрів з позицій ціннісного підходу / О.В. Єременко // Матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Проблеми удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах впровадження інноваційно-освітніх технологій». – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2006. – С. 61-63.

32. Єременко О.В. Практичні засади формування мотивації до науково-дослідницької діяльності магістрів / О.В. Єременко // Матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Актуальні проблеми музичної освіти в Україні». – Ніжин : НДУ імені Микола Гоголя, 2005. – С. 52-54.

33. Єременко О.В. Принцип взаємодії культурологічного з музично-фаховим, науково-дослідницьким і практично-педагогічним компонентами підготовки магістрів / О.В. Єременко // Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів науково-методологічного семінару. – Чернівці : Зелена Буковина, 2007. – С. 32-34.

34. Єременко О.В. Пріоритетні орієнтири створення педагогічної моделі організації навчального процесу в магістратурі мистецько-педагогічного профілю / О.В. Єременко // матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Теорія і практика естетичного виховання в умовах соціокультурної трансформації». – Бердянськ : БДПУ, 2006. – С. 45-47.

35. Єременко О.В. Пріоритетні шляхи організації самостійної роботи магістрантів у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Ідеї, реалії та перспективи освітніх інновацій і філософія, психологія, методика». – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – Ч. 2. – С. 98-100.

36. Єременко О.В. Прогностичні тенденції підготовки фахівців магістерського рівня у системі музично-педагогічної освіти / О.В. Єременко // матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Неперервна освіта проблеми, пошуки, перспективи». – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2007. – С. 84-86.

37. Єременко О.В. Теоретико-методичні засади організації рейтинг-контролю в магістратурі / О.В. Єременко // Матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції : Теоретичні та методичні засади розвитку». – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2004. – С. 362-364.

38. Єременко О.В. Теоретичні основи становлення виконавської культури магістрів музично-педагогічного профілю / О.В. Єременко // матеріал. всеукр. наук.-практ. конфер. «Мистецька педагогічна освіта : методологія, теорія, практика». – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – С. 42-44.

Методичні рекомендації та програми

39. Єременко О.В. Методичні рекомендації зі спецкурсу «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін» / О.В. Єременко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 52 с.

40. Єременко О.В. Типова навчальна програма зі спецкурсу «Актуальні проблеми викладання мистецьких дисциплін» / О.В. Єременко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 36 с.

АНОТАЦІЇ

Єременко О.В. Теорія і методика підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання» / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2010.

Дисертація присвячена вивченню проблеми підготовки магістрів музичного мистецтва в педагогічних університетах. Висвітлено теоретико-методологічні основи підготовки магістрів музичного мистецтва, розкрито сутність та проаналізовано теоретичні підходи до підготовки фахівців з музичного мистецтва. Розроблена авторська концепція підготовки магістрів музичного мистецтва ґрунтується на теоретичних ідеях щодо національної парадигми підготовки фахівців з музичного мистецтва, гуманістичної основи музичного навчання, аксіологічних підходів до навчання музикантів-педагогів, екзистенційно-емоційного напрямку мистецького навчання та його акмеологічної спрямованості, а також прогностичних орієнтирів фахової підготовки. Концепція увібрала в себе провідні узагальнені позиції щодо визначальної ролі консолідаційного підходу як теоретичної основи підготовки магістрів музичного мистецтва, що забезпечує взаємодію музично-фахового, педагогічно-практичного, науково-дослідницького напрямів підготовки, єдність пізнавально-пошукового, оцінювально-інтерпретаційного, творчо-продуктивного видів навчальної діяльності при збереженні змісту кожного з них та обґрунтовує провідні принципи реалізації означеної підготовки та основні орієнтири її модифікації.

У дисертації розроблено методичне забезпечення підготовки фахівців магістерського рівня у послідовному поєднанні діагностично-актуалізуючого, діяльнісно-оцінного, перспективно-проективного складників модульного навчання. Використання розроблених критеріїв і показників підготовленості магістрів музичного мистецтва забезпечило діагностування визначених компонентів означеної підготовки (орієнтаційно-мотиваційного, пізнавально-компетентнісного, оцінно-рефлексивного, результативно-творчого та проективно-продуктивного) та аналіз її результатів. На формувальному етапі експерименту реалізовано методичне забезпечення підготовки магістрів музичного мистецтва, зорієнтоване на досягнення високого рівня підготовленості магістрів, що передбачало впровадження поетапної методики означеної підготовки, а саме: експонувального, аналітично-трансформаційного, продуктивного етапів.

Ключові слова: магістри музичного мистецтва; консолідаційний підхід; експонувальний, аналітично-трансформаційний та продуктивний етапи підготовки магістрів; музично-фаховий, педагогічно-практичний, науково-дослідницький напрями підготовки.

Еременко О.В. Теория и методика подготовки магистров музыкального искусства в педагогических университетах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.02 – «Теория и методика музыкального обучения» /Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2010.

Диссертация посвящена изучению проблемы подготовки магистров музыкального искусства в педагогических университетах. Раскрыта сущность

магистерской подготовки как качественно нового уровня профессионального становления студентов магистратуры в условиях ориентации учебного процесса на качественное освоение исполнительских, педагогических, исследовательских знаний, умений, навыков с учетом учебно-профессионального опыта с целью систематического и последовательного приобщения студентов магистратуры к самореализации в искусстве, преподавательской и исследовательской деятельности.

Разработана авторская концепция подготовки магистров музыкального искусства, которая базируется на теоретических подходах, раскрывающих национальную парадигму подготовки профессионалов в сфере искусства, гуманистические основы музыкального обучения, аксиологические подходы к обучению музыкантов-педагогов, экзистенциально-эмоциональное направление музыкального обучения, прогностические ориентиры профессиональной подготовки. Авторская концепция состоит из основных обобщенных позиций, раскрывающих главную роль консолидационного подхода как теоретической основы рассматриваемой подготовки. Выделенный подход обеспечивает взаимодействие музыкально-профессионального, педагогико-практического, научно-исследовательского направлений подготовки магистров музыкального искусства, единство познавательного-поисковой, оценивающе-интерпретационной, творчески-продуктивной деятельности при сохранении содержания каждой, а также обосновывает главные принципы реализации данной подготовки и основные ориентиры ее модификации.

Процесс подготовки магистров музыкального искусства рассматривается как последовательная реализация таких составляющих модульного обучения, как: диагностически-актуализирующей, деятельно-оценивающей, перспективно-проективной.

В диссертации разработана компонентная структура подготовки магистров музыкального искусства в единстве ориентационно-мотивационного, познавательного-компетенностного, оценочно-рефлексивного, результативно-творческого и проективно-продуктивного компонентов. Согласно разработанному критериальному аппарату, в педагогическом эксперименте осуществлено диагностирование выявленных нами компонентов, проанализированы результаты.

Раскрыто специфику построения учебного процесса в магистратуре музыкально-педагогического профиля, которая состоит в разработке и апробации методического обеспечения магистерской подготовки, предусматривающего реализацию основных этапов, а именно: экспозиционного, предусматривающего расширение и обогащение осведомленности магистрантов в профессиональных вопросах, актуализацию приобретенного в предыдущие годы обучения опыта, его систематизацию, формирование целенаправленных ориентиров обучения; аналитически-трансформационного, направленного на расширение самостоятельной работы магистрантов и ее индивидуализацию, активизацию их аналитического мышления в сфере педагогики, искусства и науки; продуктивного,

предусматривающего развитие индивидуализированного творчества магистрантов в разных видах продуктивной деятельности. Выяснено содержание данных этапов на основе выделенных блоков приоритетных методов (консультативно-коррекционного, творчески-стимулирующего, коллегально-оценивающего), а так же основных форм обучения.

Обоснованность теоретических положений и эффективность практических разработок прикладного характера доказаны в процессе анализа индивидуальных показателей подготовленности магистрантов к профессиональной деятельности на основе выделенных критериев и показателей. Сравнительная характеристика полученных экспериментальных данных на основе количественных и качественных показателей экспериментальных и контрольных групп позволила зафиксировать положительную динамику уровней подготовленности магистров музыкального искусства, что свидетельствует об эффективности разработанного и апробированного в исследовании методического обеспечения подготовки магистров музыкального искусства в педагогических университетах. По результатам проведенного исследования подготовлен и внедрен в практику работы институтов искусств учебно-методический комплекс, а именно: учебные программы, методические рекомендации, творческие задания и др.

Ключевые слова: магистры музыкального искусства; консолидационный подход; экспозиционный, аналитически-трансформационный и продуктивный этапы подготовки магистров, музыкально-профессиональное, педагогико-практическое, научно-исследовательское направление подготовки.

Yeremenko O.V. Theory and Methodology of Music Art Masters Training in Pedagogical Universities. – Manuscript.

Doctoral thesis for the specialty of 13.00.02 – “Theory and methodology of music education” / M.P. Dragomanov National pedagogical university. – Kyiv, 2010.

The thesis is devoted to investigation of the problem of the music art masters training in pedagogical universities. Theoretic-methodological principles of the music art masters training have been elucidated, essence has been discovered and theoretic approaches to the training of specialists in music art have been analyzed. Author's conception of the music art masters training has been developed, which has absorbed the leading generalized positions according to the determinative role of the consolidation approach as a theoretic principle of the music art masters training, that ensures cooperation of the music-professional, pedagogic-practical and research directions of the training, unity of the cognitive-searching, estimating-interpretative and creative-productive forms of the educational activity while keeping the content of each of them, and grounds leading principles of the mentioned training realization and the basic guidelines for the modification.

Methodological support for the specialists of master's level training in consecutive combination of diagnostic-actualizing, activity-estimating and perspective-projective components of the modular education has been developed in the thesis. Application of the developed criteria and indexes of the music art masters'

qualification has provided the diagnostics of the specified components of the mentioned training, such as orientation-motivational, cognitive-competence, estimating-reflexive, effective-creative and projective-productive ones, as well as analysis of its results. At the forming stage of the experiment, the methodological support for the music art masters training was realized, providing the implementation of the step-by-step music art masters training methodology, namely: exhibition, analytic-transformation and productive stages.

Keywords: music art masters; consolidation approach; exhibition, analytic-transformation and productive stages of masters training; music-professional, pedagogic-practical and research directions of studies.

Підписано до друку 30.06.2010 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Тираж 100 прим. Зам. № 108
Віддруковано з оригіналів

Редакційно-видавничий відділ
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №231 від 02.11.2000 р.
(0542) 68-59-70

